

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14—
Pe 3 luni . . . 7—
Pe o lună . . . 2-40

Pentru România și
străinătate:

Pe un an . . . 40— francoi

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA
Strada Zrinyi Nrul 112

INSERTIUNILE
se primesc la adminis-
trație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fl.

Manuscrisurile nu se li-
napoiază.

Statificarea administrației

— Articol din afară —

(Y) D. deputat dr. T. Mihali în discursul său rostit la desbaterea bugetului ministerului de interne a pretins, ca guvernul să se îngrijească de îndreptarea cât mai grabnică a stărilor păcătoase din administrație „fie chiar prin statificarea acesteia”.

Considerând în ce calitate s'a făcut această enunțiuune, trebuie să remarcăm deosebita ei importanță. Pentru publicul românesc statificarea administrației e un lucru atât de îngrozitor, încât se impune a cerceta puțin dacă a fost sau nu corectă enunțiuunea domnului deputat dr. Teodor Mihali.

Mai înainte de toate trebuie să constatăm, că statificarea administrației are pentru viața statului ungar o importanță capitală. Prin această reformă s'ar face cruce peste politica autonomă, care, veacuri de-arândul, a influențat soarta acestui stat.

Vom privi mai întâiu chestia din punct de vedere maghiar. Se știe, că în privința această națiunea maghiară e divizată în două părți. Unii pretind cu insistență statificarea; aceștia sunt guvernamentalii. Coaliția însă se împotrivesc. Motivele celor din urmă sunt: centralizarea puterii executive și întărirea „națiunii”. Coaliția își motivează împotrivirea prin puterea de rezistență față de stăpânire, care rezidă în autonomie, îndeosebi în aceea a comitatelor. În luptele națiunii cu stăpânirea, comitatele au fost totdeauna niște puternice fortărețe,

unde interesele națiunii au putut fi apărate. Astfel argumentează contrarii statificării și se refer la istorie. Faptele trecutului însă de multe ori le explici nu așa după cum într'adevăr au fost, ci după cum interesele actuale îți cer.

Cu toate acestea noi credem, că interpretarea ce o fac aderenții statificării rostului comitatelor în viața de stat e mai logică și mai aproape de adevăr. După această comitatele nu s'au dezvoltat din necesitatea apărării intereselor națiunii față de stăpânire, nici ca fortărețe pentru apărarea constituțiunii. Bela Grünwald, tovarășul de muncă al contelui Iosif Eötvös și al reformatorului Boldizsár Horváth, a dovedit, că formarea comitatelor e a se datori luptelor interne, ce se dădeau între câțiva indivizi râvnitori după putere.

Din luptele acestea s'a născut nesiguranța în țară, legăturile între rege și popor au devenit tot mai slabe. Regele își vedea de necazurile sale, iar poporul nu se mai gândea la regele său, care nu-i purta de grije. În astfel de timpuri nestatornice a fost deci natural ca comunismul să facă loc unor grupări mai mici, cari prin apropiere locală erau direct avizate una la alta. Oamenii duceau o viață simplă și abia de se interesau de vecinii cei mai apropiați.

Ideea rezistenței naționale dispăruse din conștiința lor și când încercau să facă rezistență, atunci aceasta se mărginea la

un cerc strâmt de tot și la interese locale. În spiritul acesta îngust trebuie căutat leagănul comitatelor noastre și nici de cum în conștiința unui ideal național, care ar fi avut ca scop suprem apărarea constituției.

Astfel a zugrăvit cu un sfert de veac mai în urmă Béla Grünwald originea și dezvoltarea comitatelor.

Coaliția a încercat, după căderea lui Stefan Tisza, să provoace din nou stările dinainte de 48, dar s'a convins, că municipiile, în forma lor de azi, nu mai au nici o valoare din punct de vedere al rezistenței naționale. Dacă mai dura numai câteva săptămâni guvernarea lui Fejérvary, toate municipiile ar fi cedat forței supreme, ceea ce ar fi fost și natural, căci nu se putea pretinde ca totii funcționarii comitatelor să-și pună în rizic existența lor și a familiilor lor. Oratorii coaliționiști promiteau funcționarilor amenințați cerul și pământul drept răsplată, dacă vor continua cu rezistența pasivă națională. Pentru câteva momente le-a și succes a amei lumea cu „ideea” cea grozavă, dar îndată ce s'au desmetecit oamenii, le-au spus-o verde, că pe viitor să nu mai conteze nimeni la sprijinul funcționarilor în caz de rezistență națională. Funcționarii sunt servitorii intereselor publice ale statului, și prin urmare, pe acestea sunt datorii a le servi în ori și ce împrejurări. Accentuăm, că funcționarii cari au dat acest răspuns „națiunii” au fost maghiari.

Și în anul acesta am văzut, că în comitate mai trăiește încă credința, ca și când ele ar avea dreptul și datorința de a se

Individualismul lui Christ

de Oscar Wilde

(Din „De Profundis”. Trad. din original de M. Beza)

Mai presus de orice, Christ e cel mai mare individualist. Umilința, ca și primirea artistică a tuturor experiențelor, este numai un chip de manifestare. Christ caută întotdeauna sufletul omului. El numește „Impărăția lui Dumnezeu”, și-l găsește în orișicine. El compară cu lucruri mici, cu un bob mărunț, cu o mână de aluat, cu un mărgăritar. Asta, fiindcă numai scăpându-te de toate pasiunile străine, de toată cultura căpătată și de toate câștigurile din afară, bune sau rele, îți poți simți sufletul.

Răbdasem tot cu oare-care îndărătnicie și multă revoltă firească, până ce nu-mi rămase nimic în lume, afară de un lucru. Imi pierdusem numele, poziția, fericirea, libertatea, bogăția. Eram un pușcăriaș și un sărac. Dar mai aveam pe copiii mei. Deodată imi fură luați de lege. Era o lovitură așa de cumplită încât nu știam ce să fac; dădui în genunchi, și-mi plecai capul, și plânsei, și zisei: „Trupul unui copil este ca trupul Domnului: eu nu-s demn nici de unul, nici de altul”. Acest moment păru că mă scapă. Văzui atunci că singurul lucru pentru mine era să primesc tot. De atunci — curios cum se va părea — am fost mai liniștit. Atinsesem, fără îndoială, sufletul meu în ultima-i esență. În multe privințe fi fusesem dușman, dar îl găsiu așteptându-mă ca un prieten. Când vii în

atingere cu sufletul te faci simplu ca un copil, cum a zis Christ că ar trebui să fii.

E tragic cât de puțini „își posed sufletele” înainte de a muri. „Nimic nu-i mai rar în om”, zice Emerson, „decât o faptă a lui proprie”. Foarte adevărat.

Cei mai mulți oameni sunt alți oameni. Gândurile lor sunt păreri ale altora, viețile lor o mimicărie, pasiunile lor o citație. Christ n'a fost numai cel mai mare individualist, dar și primul individualist în istorie. Mulți au cercat să-l înfățișeze ca pe un filantropist de rând, ori a-l socoti un altruist laolaltă cu cei incuți și sentimentali. Dar el n'a fost nici una, nici alta. Firește, are milă de săraci, de cei închiși în pușcărie, de umili, de nenorociți; însă el are mai multă milă de bogați, de greoi hedoniști, de cei ce-și sacrifică libertatea ajungând robii lucrurilor, de ceice îmbracă veșmânt moale și trăesc în case regești. Avuția și plăcerea îi se păreau cu adevărat mai mari tragedii ca sărăcia și durerea. Iar cât pentru altruism, cine știa mai bine ca el, că vocația și nu voința hotărăște, și că nu poți culege struguri din spini ori smochine din scații?

A trăi pentru alții ca o țintă anume, conștiință, nu era crezul său. Nu era temelul crezului său. Când zice: „Iertați vrăjmașilor voștri”, nu o zice de dragul vrăjmașului, ci de dragul tău însuși, și fiindcă iubirea e mai frumoasă ca ura. În sfatul către tînăr: „Vinde tot ce ai și dă săracului”, nu se gândește la starea săracului, ci la sufletul tînărului,

suflet pe care bogăția îl strica. În concepția lui despre lume e una cu artistul, care știe că prin neînălțurata lege a desăvârșirii de sine, poetul trebuie să cânte, și sculptorul să gândească în bronz, și pictorul să facă din lume oglinda emoțiilor sale, tot așa de firească și de sigur cum trebuie să înflorească gheorghinul în primăvară, și grâul să devie auriu în vremea recoltei, și luna în colindele-i orânduite să se preschimbe din scut în secere și din secere în scut.

Și de n'a spus Christ oamenilor: „Trăiți pentru alții”, a scos la iveală însă, că nu este nici-o deosebire între viețile altora și viața ta proprie. Prin aceasta el a dat omului o întinsă personalitate titanică. Dela venirea lui, istoria fiecărui individ a parte este, sau poate fi, istoria lumii. De bunăsimă, cultura a mărit cu mult personalitatea omului. Arta ne-a făcut gânditori miriadari.

Cei cu temperament artistic merg în exil cu Dante și învață cât de sărată e pâinea altora, și cât de aspre treptele lor; ei ating pe o clipă seninătatea și liniștea lui Goethe, și totodată știu prea bine, că Baudelaire strigase Dumnezeuii:

„O Seigneur, donnez moi la force et le courage
De contempler mon corp et mon coeur sans
(degout”.

Din sonetele lui Shakespeare ei scot — poate în paguba lor, taina iubirii lui, și și-o însușesc; se uită cu ochi noi la viața modernă, fiindcă au

ingera asupra vieții statului, aprobând sau reprobând activitatea parlamentului. Și aci își stau deci față în față în privința aceasta guvernamentului și coaliției.

Un punct însă totuși este, asupra căruia sunt de acord cu toții. Statificarea administrației va fi cea mai puternică armă de oprire a naționalităților.

Părerea aceasta e generalizată și la naționalități, pentru aceea s'o discutăm puțin cu deamănuntul.

De prezent oficianții comunali și municipali se aleg prin reprezentanții poporului. Cum sunt multe comune curat românești, ar urma ca baremi în acestea să avem numai notari comunali români. Exact nu putem fixa procentul, dar credem, că suntem prea optimiști când presupunem că nici 30 proc. din comunele curat românești nu au notari români. Și pentru ce? Nu avem poate oameni pregătiți? O nu, căci pentru fiecare post vacant sunt cu zecile candidații români, dar ce folos, dacă primpretorul are dreptul a candida dintre toți candidații pe trei inși, pe care el îi vrea. Dreptul acesta se și exploatează apoi în toată forma. Sau se licitează postul de ocupat pentru bani sau pentru patriotism, și nici nu trebuie să ne mire, că în amândouă cazurile plus-oferenți rămân ovreii. Ajunși odată în post, nu din voința și încrederea poporului, ci numai din „grația” măriei sale domnului fisolgăbirău, ne putem închipui cum va servi un astfel de slujbaș interesele poporului dela care și în mijlocul căruia trăiește.

La comitate nu trebuie să se țină seamă de noi, căci în consiliile județiene nu avem nicăiri o astfel de majoritate, încât să poți alege în slujbe români integri. Aci vin alte interese în combinație. Și barem dacă ai putea vorbi de interesele statului!

Foarte bine a spus d. deputat dr. St. Cicio Pop că în administrația comitatelor nu e decât numai nepotism și protecționism. Închipuiți-vă acum ce fel de funcționari vor fi aceștia. Ei nici odată nu vor avea în vedere interesele publicului ba nici chiar pe acelea ale statului, ci, numai și

ascultat o nocturnă a lui Chopin, ori au atins obiecte grecești, ori au citit povestea pasiunii vre-unui om, stins de mult, pentru vre-o femeie, care avea părul ca firele de aur fin, și gura ca o rodie. Dar simpatia temperamentului artistic merge negreșit spre ceea ce și-a găsit expresie. În cuvinte sau în culori, în muzică sau în marmoră, după măștile zgrăvite ale unei piese de exil, sau prin treștiile găurite și împreunate ale vre-unui păstor sicilian, omul și menirea lui trebuie să se fi revelat.

Pentru artist, expresia este singurul mod sub care poate concepe viața. Pentru el tot ce-i mut e mort. Dar pentru Christ nu era așa. Cu o largime de imaginație uimitoare, care te umple aproape de teamă, el își lua drept împărăție întreaga lume nearticulată, negrăitoarea lume a durerii, și făcut din sine veșnicul ei talmaciu. Pe cei muți sub apăsare și „a căror tăcere e auzită numai de Dumnezeu”, el și-i alege de frați. Căută să devie ochii orbilor, urechile surzilor, și un țipăt pe buzele celor cu limbele legate. Dorința lui era să fie o adevărată trâmbiță, prin care să poată striga către ceruri miriadele ce nu-și găsiseră cuvânt. Și simțind, cu firea unui artist pentru care suferința și durerea erau moduri de înfăptuire a concepției frumosului, simțind că o idee nu-i de preț până ce nu se întrupează și nu ajunge imagine, făcu din sine imaginea omului durerilor, și ca atare fascina și stăpâni arta, cum nu reuși s'o facă nici un zeu grec.

numai pe ale lor proprii și pe acelea ale nemoteniilor lor, cari i-au pus în slujbă.

Mai de mult erau și judecătorii funcțiuni municipale până când i-a succes lui Boldizsár Horváth să schimbe acest sistem medieval și să facă din judecători funcționari independenți, cari să nu fie aleși și prin urmare atârători de popor, ci să fie numiți din partea regelui. Unele cauze au rămas însă până în ziua de azi tot în competența judecătorilor administrativi comitatenzi și din competența acestor două feluri de judecătorii se poate vedea foarte bine colosala deosebire ce există la punerea în practică a sfintei dreptăți.

Dacă eschidem „procesele de agitație” dela curțile cu juri, putem afirma că judecătorii regești caută cel puțin să constate dreptatea, pe când cei administrativi se lasă foarte ușor influențați de împrejurările, cari le pot salva sau periclita realezarea la care sunt supuși tot din șeasă în șeasă ani. E și firesc lucru ca un funcționar care nu-i asigurat pentru viață să se lase a fi influențat de lucruri externe, cu atât mai mult cu cât aproape toți funcționarii municipali sunt în legătură de rudenie sau de prietinie cu o parte mare din publicul pe care trebuie să-l servească.

Având noi așa de puțini români în administrație, naționalitatea funcționarului nu joacă nici un rol. Întrebarea e numai aceea: Oare care funcționar ne putea fi mai drept și mai imparțial, acela care e dependent de toate nemoteniile și de toți membrii unui consiliu municipal sau acela care are un singur șef, fie acesta chiar ministru? O comparație între categoriile actuale de funcționari ne va spune hotărît, că funcționarii statului sunt mai dreți și mai imparțiali cu mult decât cei administrativi.

Aceasta cât privește pe funcționari ca persoane.

Cu circa zece ani în urmă s'a introdus din partea statului un oficiu separat de contabilitate și controlă a manipulării averilor comunale și municipale. De atunci s'a constatat, că mulți bani rămân an de an necheltuiți și prin controla statului multe comune au scăpat de fiasco material. În intervalul acesta scurt s'a dovedit cu prisosință, că organele de controlă ale statului își împlinesc mai cu conștiințioasă datoria decât cele administrative.

O altă temere a naționalităților e aceea, că pe funcționarii noștri sau nu-i vor numi în slujbe, sau apoi îi vor trimite prin părți de tot ungurești, unde se vor pierde pentru poporul lor. Temerea aceasta poate fi îndreptățită, dar numai pentru început. Indată ce se va trece peste primul elan de șovinism, persecutarea aceasta personală a funcționarilor va înceta chiar în interesul funcționarilor maghiari, căci atât ei singuri, cât și societatea lor, vor veni mai târziu și vor pretinde să fie așezați între oameni de ai lor. Se va întâmpla cum s'a întâmplat cu oficerii maghiari, cari toți au fost readuși de prin provinciile austriace. Sistemul de denumire va scăpa pe mulți tineri de umilința ce trebuie să o îndure în starea actuală, până când se vede ales undeva. Prin statificare i-se dă oricărui funcționar deștept și zelos putința de a avansa, ceea ce după sistemul de azi nu se poate, deoarece fiecare funcționar e legat de postul ce-l ocupă și-i mărginit la un sat, oraș sau comitat.

Să nu se creadă, că toți compatrioții noștri maghiari privesc chestia statificării administrației numai din punct de vedere politic. Chiar funcționarii maghiari, pe cari îi privește deaproape chestia aceasta, recunosc unanim, că funcționarii vor fi cu atât mai buni, cu cât vor fi în toate privințele mai independenți. Independență însă nu se poate da decât prin statificare.

Trăgând deci concluzia din cele de mai sus, noi românii n'avem de ce ne teme de statificare. După sistemul de acum și așa nu putem ajunge ca să ne alegem funcționari pe plăcere, iar în privința aceasta putem fi siguri, că nici sufragiul universal nu va schimba nimic. Un singur rău e pentru noi, dar pentru acesta noi suntem vinovați. Răul acesta e lipsa totală de oameni pregătiți pentru carierele administrative. Lipsa aceasta a provenit, după părerea noastră, din concepția greșită că la noi fiecare individ — chiar și funcționarii — sunt presionați de societate a face politică militantă. Aceasta e o greșală foarte mare, căci chiar și funcționarii maghiari sunt constrânși a fi rezervați în politică, ba și când fac politică numai un fel de politică le este iertat să facă: aceea a conducerii țării. Inzadar raționăm noi în numele naționalismului sfânt, căci nu poți pretinde dela nime să-și jertfească cariera și viitorul. Mai cu seamă noi nu o putem face aceasta, fiindcă la nici un popor nu sunt atât de mașter tratați martirii naționali. Mărturie ne sunt ziaristii noștri și jertfele de pe la diferitele alegeri politice.

Pentru un articol de ziar sunt de ajuns motivele înșirate aci. Credem, că publicul românesc se va convinge, că statificarea administrației nu însemnează nici o primejdie pentru noi și prin urmare va aproba fără rezervă pe d. deputat dr. Teodor Mihali.

Dintre naționalitățile nemaghiare numai una va pierde prin statificarea administrației. Aceștia sunt compatrioții noștri sași. Ei însă vor pierde pe toată dreptatea, fiindcă posed mai mult decât li-se compete după timpuri și împrejurări.*

Contra reformelor militare. În Hatvan și Reșița partidul independist va ține în curând adunări populare în cari va protesta contra reformelor militare. Comisiunea organizatoare a invitat la adunarea din Hatvan toate trei fracțiunile partidului independist. La aceasta adunare vor vorbi afară de Iuliu Justh, șeful partidului independist și 48-ist, mai mulți deputați din partidul său, și kossuthistul 48-ist Désy Zoltán, precum și independistul în afară de partid vice-președintele Egry Béla.

Ancheta reformei electorale. Direcțiunea și comitetul asociației regnicolare a băncilor ungurești a hotărît — în ședința ce a ținut azi — răspunsul ce are să dea circularului primului-ministru în chestia reformei electorale în ceea ce privește instituturile financiare în special. Ceice răspund președintelui se identifică cu părerile lui și se hotărăște deci răspunsul, prin care instituturile financiare cer o reformă electorală, care să dea drept de vot la cât se poate de mulți cetățeni. Nu se uită însă nici de data aceasta condiția singur mântuitoare a scumpei noastre patrii: unitatea statului și integritatea națiunii maghiare.

Notă: Publicăm acest articol, care ne vine dela un distins fruntaș al vieții noastre publice, dar suntem necesități a observa, că vederile noastre nu sunt congruente cu cele exprimate în articolul de față. Dealtfel asupra acestei chestiuni prea importante vom reveni.

„Ni-e rușine!...“

Intr'un articol de o rară impertinență și prostie, un Lichendi sau vr'un alt oțelit oarecare s'a năpustit cu o patimă atât de sălbatică asupra d-lui dr. Teodor Mihali, încât mă întrebam: nu cumva articolul acela era vre-o traducere a unei expectații din „A nap“ sau din vre-o altă gazetă șovinistă? Și când văzui că într'adevăr e vorba de un prim-articol original al unui ziar pretins românesc, mă întrebai: e cu putință oare ca o gazetă românească să cază atât de adânc, încât să se ia la întrecere cu cele mai odioase fițuici maghiare când e vorba de a discuta o vorbire parlamentară a unui deputat român?

Domnul dr. Mihali rostise la 20' nov. un discurs întemeiat pe fapte petrecute, pe fapte de volnicie administrativă ce se petrec zilnic pe teritoriul locuit de români, un discurs cumpănit în formă și foarte energic în cuprinsul său, o cuvântare de care nu țin decât oameni cari știu exact ce spun și în ce scop vorbesc. Dar scribii dela „Tribuna“, cari nici n'au publicat măcar acest discurs, nici nu l-au cetit cu atenția cu care-l cetește un ziarist cinstit dacă vrea să-l discute în publicitate, au turnat câteva fraze sforăitoare în locul prim exprimându-și profunda lor decepțiune că d. Mihali n'a desvoltat „concepțiuni superioare“, n'a găsit note mai adânci, n'a vorbit mai „nobăl“, n'a vorbit mai fin, mai cu forfoi și din vre-un trâmboțiu de fraze, mai „cu eclat“ sau mai „eclatant“ cum obișnuesc să cuvinteze neîntrecuții noștri Spanachenzi și alți flecușteți dela „Tribuna“. Au dreptate. Mă rog, de ce n'a vorbit d. dr. Mihali, de pildă, de „fenomenele sociologice“ De „mersul evolutiv“ al „digresiunilor politice oficiale“ De „degrengolarea continentală în legătură cu tradiționala perfidie a Albionului“ De ce n'a pomenit nimic de „consecințele incomensurabile ale jatalității istorice care este cauza pricinii că aliata noastră Italia a compromis echilibrul puterilor europene“?!... ș. a. ș. a. căci doar aceasta este logica și acesta este stilul băeților „literați“ dela „Tribuna“.

D. Mihali însă, ficior de țaran și un biet doctor în drept, care habar nu are de nu știu ce „in-te-lec-tu-a-li-za-rea politice noastre“, — a amintit de promisiunea guvernului că va executa legile favorabile naționalităților și că guvernul nu s'a ținut de cuvânt; a arătat că, din contra, chiar și volnicile de ordin pur administrativ se țin lanț când e vorba de naționalități; a explicat cum Românii înzadar cer apărare, o dreaptă judecată împotriva slujbașilor publici pentru că vicispanul, ca for mai înalt, dacă fibirăul a judecat nedrept, nu controlează judecata, nu caută să judece el drept, ci stăruiește numai să rezolve afacerea așa fel ca nu cumva să compromită pe fibirăul său, iar forul al treilea, ministrul de interne, rezolvă afacerea iar numai așa fel ca nu cumva dragul său de vicispan să rămână de rușine ș. a. Asemenea chestiuni a spus d. dr. Mihali, nenumărate și de cea mai mare importanță zilnică pentru că sute de mii de Români suferă zilnic pe urma unei birocrații, care, în îngâmfarea ei stupidă, tratează pe ne-maghiari par că ar fi slugile ei.

Mai la fiecare chestie pe care o pu-

nea și o discuta presidentul clubului nostru parlamentar, stenogramele notează: „contraziceri“, „protestări“, „tumult, sbierături în întreaga cameră dar mai ales la dreapta“ etc. — curat cum îi fac d-lui Mihali scriblerii din birourile „Tribunei“. D. Mihali răspunde însă liniștit: „Puteți d-voastră protesta cât vă place, eu cunosc lucrurile și vorbesc în puterea experiențelor proprii.

Vă pot servi ori când cu cazuri concrete, dacă vreți, dar dacă e vorba să vi-le înșir toate, ar trebui să mă folosesc de paciența d-voastră vreme de mai multe zile întregi, pentru că lista acelor nelegiuiri, cari le făptuesc oficanții administrativi cu poporul, mai ales prin ținuturile naționalităților, este aproape fără sfârșit... („Tumult, zbierături și contraziceri în întreaga casă. strigăte: Proced cu energie!“)...

Și în acest infern al patimilor, deslănțuite de un orator, care apasă degetul pe rană spre a dovedi guvernărilor existența puroului, — d. Mihali vorbește înainte, și arată altă sumedenie de ticăloșii administrative față cu Românii. Iși încheie apoi discursul cu propunerea foarte înțeleaptă, ca măcar afaerile de transgresiune să fie luate de sub competența organelor administrative și trecute în competența judecătorilor.

Tocmai pentru că „Tribuna“ a găsit că „îi este rușine“ de acest discurs, eu l-am cetit în întregime și pot zice că rar „Tribuna“ a comis o mai mare infamie decât atunci când a publicat acea proză pe cât de veninoasă pe atât de stupidă. Dar d. Oncu ce fel de discursuri a ținut în cameră? Nu ne aducem noi și azi aminte de faimosul discurs pentru ideea de stat maghiar? Dar ceialalți tribuniști cu ce discursuri luminat-au camera maghiară? Este măcar un singur tribunist care să fi vorbit în cameră? Iar dacă ei înșiși suferă de o asemenea stărpiciune de oameni cari ar ști vorbi și mai ales, care ar îndrăzni să vorbească într'un parlament atât de dușmănos românilor, e culmea impertinenței să critice tocmai ei discursurile celor ce știu și cutează a pune cu bărbăție chestia românească în fața vrășmașilor ei.

Dar tipurile răutăcioase ale „Tribunei“ merg cu sfruntarea mai departe. După cum în turbarea lor, că azi stă să li-se cufunde corabia, ar vrea să arunce vina pe d. Goldiș, așa exclamă într'un articol că din cauza dlui Mihali nu s'au realizat aspirațiunile românilor!!!... Este aceasta vorba unor oameni cu creierul în bună rânduială? Înțeleg ca vre-un stâlp de cafenele, care-și petrece nopțile în orgii, să scape la ocazie o asemenea „judecată“ de plictiseală. Dar așa să scriu primarticole într'un ziar cu pretențiunea de a orienta opiniunea publică? Și mai ales: așa scrie un ziar românesc despre un discurs înțelept al unui român de bine? E o rușine! În orice caz, trebuie să ne fie rușine nouă românilor că am ajuns să „evoluăm“ așa de departe încât să mai poată apărea zilnic o asemenea murdărie de gazetă! Suntem însă ferm convinși că nu va mai apărea mult. O asemenea imundă tipăritură poate face delicia unor oameni cărora nu lă pasă de destrăbălarea pe care ea o propagă. Din fericire,

însă, numărul acestor români nu are nici o importanță. Imensa majoritate a oamenilor noștri, conștienți de sentimentul de corectitudine de care trebuie să se inspire un ziar politic, un ziar național, un organ al culturii, de mult a început să refuze primirea organului mangrist în casele lor. Și de fapt, nici nu este alt mijloc mai eficace de a pune odată capăt scandalului public, pe care l-a provocat și-l întreține unealta lui Mangra, decât dându-i toată lumea cu piciorul, căci toată lumea bine simțitoare înțelege astăzi că existența acestei gazete e o adevărată rușine națională.

Aurel C. Popovici.

Un profesor dela universitatea din Berlin despre politica maghiară

Alături de marii economiști germani, Wagner și Schmoller, profesorul Ludwig Bernhard, deși tânăr, ocupă înalta situație de profesor ordinar la secțiunea de științe de stat a facultății de filosofie din Berlin.

Cursul lui L. Bernhard e veșnic interesant, sala lui continuu plină și în rîndurile studenților se bucură de cea mai largă simpatie.

Urmând exemplul lui Sarterius, profesorul dela Göttingen, de care Heine vorbește în „Harzreise“, cursul lui L. Bernhard urmărește intenția de a interesa pe studenți asupra chestiunilor mari politice, ce frământă societatea actuală.

Cultura solidă economică, cu care s'a putut ridica la treapta de „ordinarius“ la prima universitate germană, e o garanție pentru chipul, cum va judeca momentul de față; iar dicțiunea sa vigoasă asigură o hotărîtoare influență asupra auditorului. În anii de profesorat, pe care îi are înaintea lui, și cu cei peste 200 de studenți, ce-i populează întotdeauna sala, va influența desigur adânc asupra opiniunii publice în rîndurile elitei intelectuale germane.

Acestea sunt spuse azi, căci L. Bernhard e un cunoscător și al politici ungurești și un apreciator nu tocmai favorabil al acestei politici. În semestrul trecut s'a ocupat mai de aproape de chestiunea naționaliștilor din Austria. În „Viitorul“ din București un elev al profesorului Bernhard expune rezumatul unei prelegeri, care de bună seamă nu fu de loc multumitoare pentru unghurii prezenți în sală. În anul acesta, vorbind despre organizația partidelor în viața politică a Angliei, L. Bernhard arată cum autoritatea superioară a partidului are în grije-i cheltuelile pentru susținerea candidaților partidului în alegeri și ce sume enorme se cheltuiesc cu acea ocazie. În ultimele alegeri s'a cifrat suma cheltuelilor cu 20 de milioane. Se face apoi — după alegeri — o comunicare a acelor cheltueli și se poate vedea întotdeauna, din acea expunere, că suma cea mai mare e întrebuințată pentru tipărituri.

Aci profesorul se oprește în expunerea lui și caută, să facă o apropiere cu cea ce se întâmplă aiurea și își alege Ungaria! Zimbînd întreabă, dacă e vre'un unghur în sală. Unul singur se tradează și profesorul zimbînd îi comunică: — Și în Ungaria se cheltuiesc sume enorme cu ocazia alegerilor; dar știți pentru ce se cheltuiesc mai mult? Nu pentru tipărituri, ci pentru „schnaps!“

I. A.

A apărut:

„ȘTII ROMÂNEȘTE?“

de Ion Gorun.

Acest volum, foarte folositor tuturor, costă 1 cor. 35 fil. La comanda dela 5 exemplare în sus se va socoti numai 1 cor. de exemplar; librărilor se trimite și în comision. Cererile să se adreseze autorului, București, Calea Victoriei 107.

Persia vrea război. Guvernul persan a primit din mai multe orașe de provincie telegrame prin cari i-se cere să împotrivescă armatei rusești și cea din urmă forță dacă va trebui.

Din Tebris guvernul a primit următoarea telegramă: *Dacă Teheranul nu vrea să lupte, noi vom.* În Teheran s'a format un nou partid, care a anunțat guvernul că dacă în timp de 24 ore nu va fi capabil să oprească trupele rusești ce înaintază spre Teheran, va face el aceasta. O telegramă din Ispahan anunță că, fiind invitat comandantul de jandarmi din localitate de consulul rus să se prezinte la el, comandantul de jandarmi n'a făcut aceasta. Nerăspunzându-se la invitare, consulul a poruncit comandantului de jandarmi să se prezinte de îndată în mare tinută, în caz contrar va întreprinde forța. Comandantul de jandarmi nici de data aceasta nu s'a supus ordinului rusesc.

Se crede că șefii bisericii vor declara zilele acestea războiul sfânt contra Rusiei.

Bazarele și prăvăliile principale sunt închise. Pe ziduri și pe la consulate străine s'a placardat o proclamație către populația persană prin care i-se cere să se înarmeze pentru a fi pregătită pentru orice eventualitate.

Guvernul aruncând asupra democraților vina asasinării lui Alo-ed-Dautch, membrii parlamentului au protestat cu energie contra acestei acuzări și au cerut guvernului să urmărească și să pedepsească pe asasini.

Azi s'a răspândit șovonul că guvernul s'a retras.

O convenție ruso-bulgară contra României? *In vreme ce în unele cercuri politice se susține că regele Bulgariei cerea mediația Austriei pentru o convenție politică româno-bulgară, ziarul „Zeit“ din Viena susține că s'a încheiat o convenție ruso-bulgară în special în contra României.*

Prin această convenție Rusia și-ar fi luat obligațiunea de a ataca România, de îndată ce trupele românești ar trece în Bulgaria în cazul unui război turco-bulgar.

Croații și adunarea slavilor din Viena. Ziarele croate ale partidului autonom protestează unanim împotriva amestecului nechemat al deputaților dalmatini și al celorlalți slavi din monarhie în chestiile interne ale Croației. Chiar un organ al coaliției sârbo-croate recunoaște că adunarea de mercuri din Viena nu a înșelat nădejdiile ce se legau de ea, de oarece în urma intervenției partidului autonom la numita adunare nu a luat parte nici unul dintre aceia cari puteau reprezenta punctul de vedere croat.

Cercurile coaliționiste văd un fenomen trist în faptul că croații din Viena s'au interesat mai puțin de adunare și că aceasta a fost compusă aproape numai din studenți cehi, poloni, ruși și sloveni. Organul oficios al coaliției însă cu toate acestea declară că e deplin mulțumit cu succesul adunării din Viena, care — zice — e începutul norocos al unei mișcări mari ce odată va atrage atențiunea întregii Europe asupra chestiei croate.

Legiferarea chestiunilor bisericești. În legătură cu proiectul guvernului de a legifera chestiunile bisericilor prin cameră, se anunță că populația creștină din Constantinopol este foarte alarmată. Cauza acestei alarmări este explicabilă de oarece legile sunt modificabile. Iar șefii religioși ai creștinilor pretind că cererile lor să fie considerate ca făcând parte din domeniul privilegiilor religioase intangibile.

Creștinii se tem apoi ca parlamentul care este alcătuit în majoritate din muzulmani va rezolva în mod defavorabil și cererile de ordin militar.

Declarațiile generalului Mahmud Muktar în chestia războiului tripolitan. D. Mahmud Muktar, ministrul marinei turcești care se află la Berlin fiind interviewat de ziare a declarat că vizita sa are de obiect afaceri personale.

Privitor la războiul a declarat că Turcia poate continua războiul trei ani de zile și că la sfârșitul războiului va rezulta o nouă constelație politică.

Băncilor românești spre orientare!

În împrejurările nefaste, între cari trăim noi românii din Ungaria, adese-ori am avut și avem prilejul trist de a vedea atacate în loc de a fi sprijinite și defăimate în loc de a fi laudate instituții de-ale noastre culturale, bisericești-scolare, precum și personajii conducătoare din neamul nostru. Am asistat și asistăm aproape fără întrerupere de un șir de ani la restrângerea libertăților noastre din partea celor dela conducerea țării acesteia, — care este și a noastră — și instituțiile noastre culturale ca și darurile noastre de progres le-am văzut și le vedem adese-ori plecându-se înaintea pedecilor ce li-se pun în cale. Eri școala, azi biserica și deodată cu acestea diverse reuniuni culturale — multe-puține, câte le avem — vin pe rând în bătaia puștilor guvernanților noștri și a clasei privilegiate.

Și e caracteristic aici un lucru! Aproape de câte-ori se ivesc noi primejdii pe orizontul vieții noastre naționale, de atâtea-ori se aud glasuri și plângeri, că celor atacați nu li-se arată din parte competentă, că ce au de făcut în situația dată. Va fi sau nu va fi de fapt aceasta tocmai așa, un lucru credem că nu se va putea contesta și anume, că une-ori atacurile ne vin așa de pe neașteptate, și ne surprind prin îndrăsneala lor într'atâta, încât pe un moment ne perdem aproape cu desăvârșire cumpătul. În aceste cazuri apoi aruncăm recriminări în dreapta și în stânga la bărbaiții noștri conducători și le imputăm neglijență, nepricepere și câte de toate. De alte-ori poate că într'adevăr nu se va fi făcut destul din partea celor chemați, spre a se abate pericolul dela noi.

Pentru a nu cădea și în ce privește băncile noastre în această greșală pe cât de supărătoare, pe atât de păgubitoare, ne permitem a da, în cele următoare, băncilor noastre un scurt aviz despre un pericol ce le amenință și pe ele. De astădată lucrul se prezintă în formă deosebit de atrăgătoare, cu pretenții de sentimente prietinoși, dar în fond cu gând rău.

E vorba de apelul ce-l face băncilor românești „Asociația regnicolară a institutelor de bani“ de a se înrola în șirurile acestei asociațiuni în scopul formării unei secțiuni speciale pentru Ardeal. La aparență lucrul nu prezintă simptome prea îngrijitoare și de fapt nici nu este a i-se da prea mare importanță. Dar aici să avem două lucruri în vedere. Băncile românești până acum n'au prea fost supărate nici cu șicane prea mari și nici cu dra-

goste deosebită din partea statului și a cetățenilor privilegiați ai acestei țări. De altă parte trebuie să ținem sama de împrejurarea, că „Asociația“ de care vorbim, ca o însoțire de bănci ungurești, — deși instituție privată — stă totuși mai mult sau mai puțin sub protecția statului și deci în serviciul acestuia. Pentru băncile noastre această dragoste nu poate fi nici dorită nici motivată în vre-un fel. Dincontră azi, dupăce băncile românești sunt strânse — majoritatea absolută a lor — într'o însoțire ca „Solidaritatea“ cea mai veche și cea mai perfect întocmită din Ungaria — trebuie să considerăm apelul „Asociațiunii“ amintite „regnicolare“ ca o directă provocare și ca o purtare neleală a acesteia.

Băncile noastre deci vor face mai bine, răspunzând apelului în chestie cu trecere la ordinea zilei peste el, iar dacă vor fi interpelate referitor la aceasta, să răspundă că fiind deja membri la o altă asemenea însoțire — ba mai bună — n'au nici un zor să mai alerge pela Cluj la adunarea proiectată, nici să mai solvească o a doua taxă de membru la o a doua societate de acelaș fel.

Dorim prosperare „Asociațiunii regnicolare a institutelor de bani“ și să muncească alături cu noi spre ridicarea bunăstării țării și ușurarea situației popoarelor noastre, dar de altă dragoste îi mulțumim înainte.

Să nu cultivăm nici chiar acest mic început de înfrățire dacă nu suspectă, la tot cazul fără oricică bază logică — Să ne arătăm mândrii de legătura solidă a băncilor noastre și cel puțin în această privință să dăm și altora pildă de unire și de putere.

Bancar.

Cronica externă

Criza lumii muzulmane.

Lumea muzulmană care, deși formață din atâtea varii elemente etnice, trăind în condiții politice atât de deosebite, nu a încetat totuși să formeze o singură unitate morală, având un suflet unic, care sângeră de fiecare durere a imensului trup, trece astăzi printr'o criză din cele mai mari.

Această lume, care timp de 10 secole a reprezentat pentru civilizația Europei, elementul de groază, haosul, necunoscutul, de unde-i puteau veni cele mai năpraznice loviri, este astăzi la rândul ei lovită.

Din toate părțile bucăți din trupul ei sunt smulse pradă a puterilor europene.

După Maroc, Tripolisul și acum tocmai când tunul e în paroxismul lui, ne vine vestea despre Persia.

În fața grabii cu care procedeează puterile, ai fi ispitit să crezi că e vorba de cine știe ce răz-bunare amarnică, îndelung stăpânită al cărei ceas a sunat și care numai poate suferi nici un minut de întârziere.

De fapt cea ce se petrece astăzi nu are nimic de a face cu sentimentalismul idealist al răz-bunării. Este o deslănțuire de poftă hrăpărețe, o manifestare de instincte materialiste de un cinism cum nici odată nu s'a mai văzut dela împărțirea Poloniei încoace.

Numai pe proprietarii mici din suburbiul Aradului îi poate interesa că în str. Kasza Nr. 3 și 9 avem un depozit bogat de

țevi de beton acomodată pentru canalizarea ce se află acum în curgere. Prețurile cele mai convenabile.

PEPOLI și ÉBERLEIN întreprinzător de zidiri betonice.

Telefon Nr. 675.

CORESPONDENȚE

DIN ȚARĂ

Budapesta

7 dec. 1911.

Dacă a existat vre-un român în al cărui suflet să fi rămas o umbră de speranță că în această țară a samavolnicilor și a tirăniei, există un colț, unde justiția își poate găsi adăpost, ziua de ieri a trebuit să fie o dureroasă decepție pentru dânsul.

Ieri s'a dovedit că nici cel mai înalt for judecătoresc din acest stat, de care până acum, noi românii, nu suntem legați decât prin amintirea sarcinilor de tot felul ce le purtăm și a prigonirilor ce le îndurăm, nu poate să dea dreptate.

Ieri în palatul pompos care se ridică în fața parlamentului din Pesta s'a jucat aceeași comedie tragică pentru noi, care se joacă în fiecare zi și în parlamentul ungar.

Dar să trecem la descrierea faptelor:

În sala de ședințe se strânsese un public foarte numeros. Mulți universitari români, câțiva clienți ai jidanului impus prin fraudă se reprezintă neamul nostru din cercul Vinului-de-jos și grupul deputaților noștri dd. dr. Mihali, dr. Șerban și Vasile Damian. Toți așteptau cu încordare dezbaterile. Fiecare-și da seamă că se află în fața unui moment solemn, însăș plină cosmopolită a jidanilor transformați în patrioți maghiari se arată nervoasă agitată neputând spera că se va putea pălmuși în chip așa de manifest dreptatea noastră.

La 12 și jum. ușa se deschide și apare prezidentul urmat de cei 4 senatori. Se așează și vestește că conform paragrafului respectiv din legea electorală, curtea de casație aduce sentința în cauza lui Ioan Popa și a celor 10 alegători, cari au atacat alegerea deputatului Mayer Ödön. Desface apoi actul. Se ridică de pe scaun și dimpreună cu dânsul tot publicul și rostește răspicat cu o ușoară nuanță de tremurătură în glas:

„În numele Majestății Sale a regelui!...

Curtea de casație... respinge petiția“.

D. avocat dr. Erdély își ia actele și părăsește sala. Grupul de deputați de asemenea și cu dânsii întregul public românesc părăsesc sala. Motivele: mai era oare necesar să mai ascultăm o lecție de sofisticărie ungurească, când inimile noastre bătău de indignare?

„Petiția respinsă și petiționarii condamnați să plătească spesele“.

Execuție fără judecată.

La o asemenea farsă care s'ar putea numi ridiculă dacă nu s'ar juca pe spinarea unui neam întreg, nu se aștepta nici cel mai sceptic dintre noi.

Poate numai unul singur: d. Maniu, pe care l-am găsit după aceasta așteptând foarte liniștit la o masă în restaurantul Jägerhorn.

Încă sub impresia puternică a nedreptății ce văzusem că s'a comis, m-am apropiat foarte emoționat de d-sa.

Desigur că la acest rezultat se aștepta, căci după ce i-l-am comunicat, omul acesta care a închinat o întreagă viață idealurilor noastre naționale jertfind fără cruțare averea și puterile sale de muncă, a rămas senin, încercând dânsul să mă mângâie pe mine și rămânând hotărât, mai hotărât ca niciodată de luptă.

Correspondent.

DIN ROMANIA

București

Sporirea muncitorilor și meseriașilor români. — Congresul agronomilor. — O acțiune literară binefăcătoare. — Diverse.

Curentul de încurajare și sprijinire a muncii românești prinde teren tot mai întins pe fiecare zi și dă roade din cele mai îmbucurătoare. Desigur, că acest curent, care este alimentat în bună parte chiar de ideile și practicile partidelor noastre politice, se datorește într-o largă măsură campaniei continue și consecvente a d-lui N. Iorga.

Grație acestei campanii, precum și diferitelor legiferări în favoarea muncii românești, azi nu se mai poate constata cu regret, că cea mai mare parte din meseriașii noștri sunt străini. Dimpotrivă. Românii noștri, desrobiți de lanțurile orientalismului și fuduliei fanariote au început să înțeleagă în sfârșit, că nu există nici o muncă onestă care să degradeze și că a sosit timpul să nu mai calce numai pe drumul care duce la slujbe oficiale și sinecure politice.

Astfel, din ultima statistică pe care o publică ministerul nostru de industrie cu prilejul proiectului modificător al legii meseriilor aflăm următoarele date îmbucurătoare:

Azi în țara românească sunt meseriași: 57.67 la sută români, 19.70 la sută evrei și 22.69 la sută străini; lucrători industriali: 82.40 la sută români, 2.49 la sută evrei și 14.91 la sută străini. Prin urmare, dacă adunăm pe meseriași și pe muncitorii industriali la un loc, avem: 63.07 la sută români, 15.98 la sută evrei și 20.95 la sută străini.

Eri s'a închis congresul agronomilor. În acest congres s'a discutat, printre altele, chestiunea învățământului agricol ambulant. Cea mai mare parte din oratori au susținut cu căldură foloasele acestui învățământ. Foarte puțini au fost contra.

După terminarea discuțiilor s'a procedat la alegerea noului comitet. Au fost aleși d-nii Nicoleanu, V. Brezeanu, Max Popovici, N. Popovici-Lupa, C. Sandu-Aldea, A. Florescu, Iormescu, G. Cipăianu, C. Sachelaride, C. Roman, Dinculescu, Filipescu, Moreovescu, Mediano, Ionescu-Sisești, N. Filip, I. Hașegan, V. Moga, I. Răducanu, P. Mihaescu și G. Călin.

Președinte a fost ales distinsul scriitor d. C. Sandu-Aldea, directorul școlii de agricultură dela Herăstrău.

Seara a avut loc un banchet pentru sărbătorirea noului aleși și mai cu seamă a d-lui C. Sandu-Aldea.

Am relevat în una din scrisorile mele precedente întinderea mare pe care au luat-o la noi întreprinderile de proaste romane de mare senzație, în fruntea cărora stă casa de editură a lui Ignatz Hertz.

Pentru a se zădărnici pe viitor efectele rele ale publicațiilor de acest soi, revista „Flacăra“, de sub direcțiunea d-lui C. Banu, a hotărât să scoată o bibliotecă ieftină, pentru popularizarea romanelor de mare senzație ale scriitorilor celebri sau literatură de amintiri a femeilor și bărbatilor cari au jucat un rol de seamă în viața socială sau artistică.

S'a ales acest gen de scrieri pentru Biblioteca „Flacăra“ fiindcă publicul, obișnuit cu citirea romanelor de mare senzație, prost traduse, nu va putea fi câștigat pentru o literatură superioară de cât atunci când această literatură va avea o latură comună cu citirile care-i satisfac gustul lui.

Primul număr al Bibliotecii „Flacăra“ a publicat Amintirile prințesei Elena de Racovitză. Prințesa de Racovitză a fost soția de-o clipă a boerului român Iancu Racovitză care a ucis în duel pe marele agitator socialist Lassalle, din pricina frumoasei Elena. După moartea soțului ei prințesa Elena de Racovitză s'a făcut actriță. Iar acum câteva zile, s'a sinucis în cea mai neagră sărăcie.

Amintirile prințesei Elena de Racovitză sunt foarte interesante ca documente de viață tristă. Numărul 2 din Biblioteca „Flacăra“ — din cauza tirajului mare pe care și l'a asigurat chiar dela primul număr — se va vinde numai cu 60

Dar indiferent de mobilul idealist sau nu al acțiunii puterilor europene, adevărul e că această lume, astăzi trece prin ceasuri grele. Se pare că sunt definitiv hotărâte să lichideze cu ea. În fața bucatii de pradă ce fiecare și-a asigurat, toate apeliurile Turciei, toate strigătele de disperare ale Persiei vor fi zădărnice.

Intrebarea este însă, aceasta imensă unitate sufletească care dispune încă de atâtea resurse lăsase-va sugumată de puterile europene, după-ce s'a convins că nu mai poate spera nici un ajutor dela vre-o una din ele?

În fața loviturilor precipitate ce i-se dau din toate părțile și a izolării în care a fost pusă, această lume muzulmană, resemnase-va oare, cu cunoscutul ei fatalism oriental, să sufere ceea-ce a vrut Alah?

Până la expedițiunea Italianilor în Tripolis multă lume ar fi dat un cuvânt afirmativ la această izolare. Sforțările și jefele făcute de francezi în Algeria se uitaseră. Experiențele relativ mai ușoare cu Marocul, țară cu o conducere absolut degenerată în trândăvie, dădeau speranțe foarte trandafirii asupra rezistenței ce ar fi fost de întâmpinat.

Dar de când expedițiunea italiană s'a transformat, dintr'o plimbare cum se spera să fie, într'un războiu sângeros, o judecată mai realistă începe să se formeze.

Începe să se constate, că această mare unitate sufletească, îmbocătățită în atâtea unități materiale, care dormita putrezind în trândăvia și în resemnarea leneșe de rasă căzută dintr'o veche glorie, sub izbiturile repezi și nemiloase, ce i-se aplică, începe să se deștepte. Intreaga ei ființă este gduită de fanatismul și de ura împotriva încălcătorilor brutali, găsind în disperarea ei o putere pe care civilizațiunea materială și tehnică a Europei moderne nu le cunoaște.

Astfel regimentele europene, perfect echipate, prevăzute cu toată bogăția de mijloace, pe care tehnica modernă le poate pune la dispoziție, s'au izbit de puterea altfel primejdioasă a piepturilor goale, încălzite de credință.

Fanatismul are două laturi, o parte pasivă și alta activă. Pe cât una e de nenorocită, pe atâtea de bogată în fapte e cealaltă.

Și dacă un neam de fanatici fataliști, se poate uneori resemna să supoarte răul, care-l cuprinde pe nesimțite, nu s'a văzut însă cazul, că un asemenea popor să se resemneze sub palmuirile forței brutale.

De altfel și fără de asta acțiunea de astăzi a puterilor a găsit islamismul într'un moment de deșteptare. Din toate părțile se manifestă semne de trezire din somnul ce-l dormea această lume.

Poate pe lângă interese materiale și aceste semne au contat de ceva pentru a se precipita lucrurile așa cum s'au precipitat.

Diferitele experiențe ce au început să le facă mai întâiu Persia și apoi Turcia cu regimul constituțional, sunt semne că simțiau nevoia unei schimbări, care să le scoată din toropeala de astăzi.

Și când un popor se găsește într'o asemenea fază de trezire, dispune de energii potențiate în grad cu atât mai mare, cu cât mai lung a fost somnul în care a zăcut.

Manifestarea din ce în ce mai demnă a Turciei în raporturile ei internaționale, rezistența neașteptată ce opun cele câteva cete flămânde de arabi, perfect echipatei armate italiene, ca și gestul de disperare mândră ce Persia l-a făcut în fața Rusiei, sunt tocmai semne ale acestor desmormiri.

Ele arată, că sfârșirea nu va fi ușoară, că Islamul va da încă mult de lucru bătrânei Europe.

Dacă acest început de desmormire va putea traversa criza actuală, păstrând fără mari ciuntiri trupul lumii musulmane, aceasta ne-o vor arăta evenimentele.

Ceea ce se poate spune de acum este, că oricum s'ar petrece lucrurile, sub raportul sufletesc, din această criză, islamul va eși și mai unit. El a avut ocazia să se simtă singur în fața coalițiunii de interese europene și aceasta face mult.

X.

bani numărul în România și 80 bani în Ungaria. Acest număr, care va avea o copertă splendidă în 3 culori, va publica pentru prima oară în limba românească: *Amintirile lui Napoleon I*, scrise la sfânta Elena.

Bucureșteanul.

DIN AUSTRIA

Viena

„Un început frumos“.

Bazată pe temelia unui trecut de patruzeci de ani, societatea academică „România Jună“ din Viena privește cu mândrie la trecutul ei și-și pune toată încrederea în generațiile viitoare ale tinereții. E mândră de atâți bărbați, cari și-au început școala vieții prin îngăimătoare discursuri la ședințele ei și sunt fala neamului, privește cu fruntea ridicată în viitor, văzând că tinerețea românească devine din ce în ce tot mai conștientă de chemarea și demnitatea ei.

La această mândrie și încredere o îndreptățește și frumosul început al activității inaugurate în anul acesta de noul ei comitet.

Pentru a consolida legăturile dintre tinerețe și colonie, a luat societatea în anul acesta asupra aranjarea tradiționalelor sări de popice, cari până acuma se făceau la inițiativa vre-unei familii din colonie. Cercetarea lor e un semn de dragoste, ce o poartă bătrânii tineretului.

Cu vrednicie s'a serbat seara de cunoștință, duminecă la 3 decembrie a. c., frumosul „Rittersaal“ din Johannesgasse 4, a adunat pentru câteva momente de înălțare sufletească colonia și tinerețea română.

O mare surpriză ne-a făcut consilierul aulic profesorul dr. W. Majer-Lübke cu doamna. Cu amabilitatea-i cunoscută a urmat invitației noastre, luând parte la aceasta manifestare a societății, care cu mândrie îl numără între membrii ei onorari. Insufletirea pe care a produs-o d-sa prin această faptă în sufletele românilor de față și-a aflat expresia cea mai vie în nesfârșitele aplauze, cari au izbucnit la intrarea d-sale în sală, precum și neîntreruptele strigăte de „să trăească!“, la eșirea domniei sale.

Cu mare entuziasm au fost primiți și reprezentanții studenției italiene, cu cari tinerețea română din Viena întreține cele mai frățești legături.

Intre cei de față am observat pe d. general A. Lupu cu nepoata d-sale, familia Gramatovici, familia dr. L. Popovici, familia dr. Sturza, familia dr. Cuparescu, familia Filipescu, d-na Pușcariu cu d-ra V. Popovici etc.

Intr'o frumoasă cuvântare, președintele din anul expirat, d. dr. Zaharie Maniu predă conducerea societății noului ei președinte, care adresându-se către toată suflarea românească din Viena o roagă să sprijinească și mai departe acțiunile societății și îndeamnă pe membrii noi intrați la muncă desinteresată pentru înflorirea acesteia.

Vorbesc apoi: în numele coloniei din Viena d. dr. M. Sturza, care accentuează mai cu seamă spiritul de jertfă, ce trebuie să ne călăuzească pe toți; în numele societății „Circolo Academico Italiano“ președintele ei aducând mulțumite pentru primirea ce li s'a făcut și accentuând pe lângă comuna origine și egalele condițiuni de luptă și existență ale ambelor națiuni; în sfârșit, un membru nou intrat, și vicepreședintele societății, care ține un toast, la adresa damelor. Printre cuvântări a cântat d. I. Crișian și a declamat d. Băilă, cunoscuți publicului românesc.

După partea oficioasă urmează dansul. De abia pe la 2 noaptea se îndepărtează publicul, silit mai mult de rigurozitatea restauratorului decât de propriul impuls.

Mereu se îmbogățește pădurea de stejari. Din roditorul pământ al neamului românesc răsar mereu mlădițe noi, cari punându-și puterea acuma s'au mai târziu în serviciul neamului vor reuși danșii, dacă nu-i va fi dat generațiunii de astăzi, să îndepărteze uscăturile din mijlocul nostru și să frângă puterea dușmanilor. Muncă devotată împreună cu sârguință și zel fie, deviza tinerilor membri ai „României Jună“ spre fericirea proprie și a neamului.

D. Marmeliuc.

DIN GERMANIA

Berlin

Școala viitorului și reforma învățământului. — O ședință a societății „Goethe“. — Discursurile lui Fulda, Ostwald, Bölsche etc.

Reforma învățământului pe toată linia a fost tema care s'a tratat ieri, în sala *Blüthner* înaintea unui public extraordinar de numeros, de câțiva membrii distinși ai societății numite *Goethebund*.

Ședința se deschide printr'un interesant discurs rostit de *Ludwig Fulda*, fecundul autor dramatic cu renume universal, care după ce salută bucuros oaspeții, constată că această societate trebuie să socotească problemele pedagogice, ca pe unele cari prin excelență îi convin chiar ei. Premisa libertății, gândirii, zice distinsul orator, sunt spiritele libere, iar premisa spiritelor libere trebuie căutată în educație, adică în școală. Asemenea unei clădiri dărăpănate antice cu adăngări moderne relativ foarte neînsemnate și modeste, această școală viețuiește în timpurile noastre, adică în acest secol al 20-lea și mai departe străină și înstrăinătoare! Spiritul scolasticismului din care a răsărit, planează îngreunător și omoritor, ca un duh rău, atât asupra elevilor cât și asupra profesorilor. Nu ce se învață, ci cum se învață, e faptul care ne interesează pe noi. Intr'o luptă înversunată trebuie, ca excelenții pedagogi ai noștri, al căror număr constat a nu fi prea mic, să cadă răniți, să-și verse sângele. *Molochul*, grozav căruia se jertfește orice ambiție pedagogică superioară, ori și ce considerații față de anumite predispoziții individuale, ori și ce acțiuni de reciprocitate dintre educatori și educați, se chiamă *planul de învățământ*. Și eri se considera încă înbăcșirea memoriei și surmenarea creierului, de singurul mijloc al învățământului! Și care e rezultatul? Omul uită cât se poate de repede cunoștințele, cari i-s'au imprimat cu forța la școală, având împotriva lor până la moarte un sentiment profund, de aversiune. Noi pretindem să nu i-se răpească tinereții aceea ce e al ei, tinerețele! Copilăria își are scopurile ei consfințite! Acoperit de aplausul furtunos al auditorului își termina *Fulda* magistralul său preliudiu cu următoarea frază: „lupta pentru viitorul școlii coincide cu lupta pentru viitorul națiunii. Dacă noi începem războiul pentru o altă școală, pentru una mai liberă, mai veselă, avem conștiința că ducem la îndeplinire numai o datorință națională. Deoarece în lupta de întrecere a popoarelor va birui acel popor, a cărui tinerețe va aduce cu sine în fața pretențiilor mari ale secolului, cea mai potrivită armatură și apoi nici un popor n'are voie să treacă cu vederea glasul chemător ce răsar puternic din versiunea unui prea cunoscut proverb: *spune-mi cum faci educația tinereții și-ți voi spune care va fi soarta ta!*“

Președintele societății „Goethe“, ia apoi cuvântul atrăgând atenția auditorului asupra districtului Bremen, unde nu există nici o biserică specială, care să pretindă pentru sine supremația și nici instrucția religiei în clasele superioare. Aceasta pildă ar trebui urmată și în alte părți, pentru a putea fi realizată o nouă organizație a școlii, unitară, lipsită de prejudeții și de anumite restrângeri confesionale.

Cu aclamații vii, ce numai conteneau fu întâmpinat discursul venerabilului profesor și savant: *dr. W. Ostwald*.

Motivul vorbirii sale îl formează: „Școala și idealismul“.

Intre instituțiile noastre de instrucție cum sunt ele, se plânge celebrul profesor, și cum ar trebui să fie — e o foarte mare deosebire. Cel mai înapoiat dintre toate institutele noastre de creștere, și cultură, adică gimnaziul își are ideile sale în trecut, cât timp ideile dimpotrivă trebuiesc cautate în viitor. Problema școlii trebuie să fie următoarea: să se încredințeze cultura timpului în mâinile tinereții generații, făcându-o capabilă totdeauna ca să-și lărgească cultura.

După ce autorul teoriei energetice trece cu mult spirit în revistă lipsurile mari, cari se observă azi la felul cum se înțeleg și se privesc problemele pedagogice în Germania accentuând în deosebi faptul, că profesori ordinari și specialiști de pedagogie la universitățile de aici sunt atât de puțini, încât n'ar avea nevoie de degetele mâinei celelalte pentru ca să-i numere, se întreabă că oare în ce raport stau științele mai generale cu chestiunea

educației copiilor! *Fiecare elev e un sistem energetic de sine și pentru sine; fără de o suficientă aprovizivie de energie, nu poate presta nici o muncă.* Educatorul tinereții, pe lângă știința energetice și a biologiei, are o lipsă în special și de o cunoaștere profundă a psihologiei. Școala e predominantă încă de acea medicină populară, care spune: că cu cât e mai amar leacul, cu atât e mai bun. Din această orientare absolut falsă izvorește un fluviu nemărginit de suferințe. Inșă, cu cât într'o oră de învățământ se va petrece totul mai vesel, cu atât se vor întoarce și copiii mai bogați la vetrele lor. Față de școală e nevoie a lua o poziție zidită pe temelii raționale și științifice!.

Wilhelm Bölsche, tratează apoi Școala și transmiterea. Școala, care reprezenta teoria așa numitei hârtii goale pe care trebuie scris, trece cu vederea faptul, că copiii vin la ea cu deosebite dispoziții înăscute și moștenite ale creierului. În loc de a cultiva aceste predispoziții (nu-i chiar de lipsă să fie adevărați genii), ea cercă cu mult mai intensiv, ca să le reducă cât se poate la minimalul posibil. Noi nu vrem — își încheie oratorul discursul său acoperit de ropote des repetate de aplauze — ca să le îngustăm elevilor viața. Pe profesori și pe elevi îi pot asemăna, în starea de astăzi, cu acei doi cerbi legendari, cari în lupta ce o poartă unul împotriva celuilalt, împletindu-li-se coarnele, nu mor amândoi de lovituri puternice date reciproc, ci mor de foame. Școala are altă admirabil din poveste, ce purta pe frunte acel semn minunat și lucitor, școala viitorului va avea și trebuie să poarte de-asupra ei, semnul măreț al culturii...“

Urmează la cuvânt apoi prof. *dr. I. Petrolid*, care pledează cu căldură în chestia școlilor speciale pentru talentați, spunând că este o datorie mai sfântă a îngrijii de cei mai talentați elevi, decât de cei mai slabi. Trebuie oferite cele mai favorabile condiții de dezvoltare acelor, cari vor fi odată creatorii culturii! Fiecare elev trebuie educat, conform forțelor pe cari le posedă și de cari dispune.

Dr. G. Wynken, fondatorul comunităților școlare libere, le crede pe acestea de tipul cel mai corespunzător recerincelor culturii moderne, având acea calitate de a putea evolua și mai departe. Profesorul și elevul trebuie să formeze ceva comun, să se afle într'un front, și să cultive camaraderia în senzul obiectiv. Termină, exprimându-și dorința, ca legile cari privesc organizația școlii să nu rămână și mai departe ascunse într'un colț retras de pădure!... După ce secretarul general *Tews* face o reprivire statistică interesantă asupra școlilor din Germania, pretinzând ca influența clerului să fie absolut scoasă din domeniul școlii, ia cuvântul ultimul orator prof. *Klaar*. Oratorul biciue energie procedura neomenească, ce se observă și azi la examene.

Mijlocul principal al disciplinei îl constituie actual, frica! Examenele sunt acei factori cari provoacă în permanentă războiul școlar. Se înțelege de sine, că străduința principală a profesorului și examinarea stării intelectuale a elevului, adică convingerea că elevul a primit în sine materia oferită în școală ca ceva viu, trebuie să fie sufletul fiecărei instrucții. Dar dialogul ce se naște astfel între cei doi factori, nu trebuie să primească totdeauna forma neîncetății examen, acompaniat de caznele eternei censuri... Vieța își va avea ea neîncetat clipele sale tragice, dar tragediile școlare le vom putea totuși evita, sau cel puțin reduce la o cantitate foarte minimală, dacă punerea la încercare făcută cu necesara bunăvoință dinpreună cu cunoștința profesorului, va fi în stare să promoveze și cunoștința de sine a elevului, făcându-se totdeauna și educația părinților în aceea direcție, ca prin alegerea unei anumite cariere, a corespunde mai bine dispozițiilor înăscute și înclinărilor sufletești ale naturii fiilor lor, să li-să puie cât de călduros la inimă binele și fericirea copiilor, conform precauției ce poate lua în astfel de cazuri un om. În aplauz unanim își mântue, prof. *Klaar*, discursul său, dorind în numele societății „Goethe“ ca speranțele cari le nutrește această societate să contribuie dacă nu mult dar cât de puțin la faptul, ca școala viitorului, pe care o dorim cu toții, să se schimbe în școala prezentului.

Coresp.

România

Răspunsul Senatului României la Mesajul Tronului.

Iată proiectul de răspuns al Senatului României la Mesajul pentru deschiderea Corpurilor Legiuitoare:

Sire:

Senatul a simțit o deosebită bucurie, constatând cu ocazia deschiderii sesiunii a doua a legislaturii actuale, că Maiestatea Voastră se află în perfectă sănătate.

Nădăjdum că A-Tot-Puternicul va păstra ani îndelungați Maiestateii Voastre această stare de sănătate îmbucurătoare, grație căreia Maiestatea Voastră a putut întreprinde, în cursul anului, călătoriile cari au dat întregii țări prilejul de a arăta sentimentele sale de dragoste și de devotament către Augustul său Suveran și către întreaga Familie Regală.

Era firesc ca entuziasmul cel mai viu să se manifesteze, mai ales în a doua capitală a Maiestateii Voastre, cu ocazia serbărilor jubilară ale universității din Iași, pentru a dovedi recunoștința țării către Înaltul Protector al tuturor instituțiilor menite a desvolta cultura și a răspândi înțelepciunea. Suntem mândri că însăși universitățile streine au luat parte la această serbare înălțătoare pentru neamul nostru, dând astfel țării noastre o dovadă de importanța ce o atribuie străinătatea progreselor săvârșite de noi și aducând totodată omagiul de admirație al lumii civilizate către Suveranul Înțelept, care a știut, într'un timp așa de scurt, să ridice o țară tânără la starea înfloritoare în care se găsește azi România.

Știm să prețuim deosebita însemnătate a manifestațiilor de prietinie aduse Maiestateii Voastre de către Maiestateile Lor Impăratul și Regele Francisc Iosif și Impăratul Nicolae II. cu ocazia zilelor de sărbătoare ale universității dela Iași, și suntem împreună recunoscători de această dovadă al deosebitului interes arătat de Maj. Lor.

Sire,

Politica înțeleaptă și prevăzătoare a României ne-a permis să păstrăm, fără anume declarație o neutralitate absolută în conflictul ivit între două mari Puteri, cu cari suntem deopotrivă în cele mai bune relațiuni.

Raporturile noastre cu toate statele fiind din cele mai cordiale, avem dreptul să credem, că ne vom folosi și în viitor de binefacerile păcii.

Starea înfloritoare a finanțelor noastre ne permite sacrificiile necesare pentru a îndestula trebuințele armatei, și manevrele din anul acesta au dovedit, că eforturile țării în această direcțiune dau roadele lor și că ea se poate bizui pe valoarea ostașilor săi.

Greutățile de trai la sate și la orașe ne îngrijesc în mod deosebit și vom da tot concursul nostru guvernului Majestateii Voastre pentru alcătuirea legilor menite a ușura traiul populațiunii și a îmbunătăți starea economică a țării.

Necesitatea întăririi clasei meseriașilor, atât de folositori și al căror număr merge mereu crescând, treptat cu progresarea industriei, cere ca să ne punem toate eforturile pentru a contribui la împlinirea legilor de organizare a meseriilor, a creditului și asigurării muncitorilor.

Tânără noastră industrie are încă nevoie de a fi protejată. Ne vom sili a da ajutorul nostru pentru a realiza asigurarea dezvoltării ei.

Vedem cu satisfacțiune intențiunea guvernului Majestateii Voastre, de a propune o lege de decentralizare administrativă, și vom sprijini în mod hotărât guvernul pentru a realiza această cerință a constituțiunii.

Vom înlesni deasemenea alcătuirea celorlalte legi relative la învățământ, la justiție, la administrația internă, la lucrări publice și la armată, pe care guvernul le va prezenta în scopul de a ameliora diferitele ramuri ale administrațiunii publice.

Sire,

Maiestatea Voastră poate fi incredințată, că vom depune toate silințele pentru a contribui și noi la îndeplinirea operei de progres național și de întărire a patriei, care constituie idealul nostru al tuturor.

Trăiască Maiestatea Voastră.

Trăiască Majestatea Sa Regina.

Trăiască Altetele Regale Principele și Principesa României.

Trăiască Dinastia.

Litere - Arte - Științe

La mormântul lui Ioan Creangă

— AMINTIRI —

de Horia Petra-Petrescu

Iași, 1911 octomvrie.

Plimbându-mă odată prin parcul dela Copou, în Iași, și mergând drept înainte, pe drumul de țară, spre *Ticău*, am dat de o teleguță ca vai de ea. Doi căluți jigăriți trăgeau din răsuputeri, un biet român plesnea cu biciul încoace și încoale și striga „Hiiii!” să-i iasă plămânii, iar o băbușcă stetea ca o mireasă pe lada ei de zestre, în fundul căruții și nu zicea nici păs.

Cum i-am văzut, mi-a venit în minte căruța lui *Moș Luca*, a lui *Moș Luca*, care l-a adus pe Creangă la *Socola* să învețe, să se facă dascăl. Ce păcat că nu s'a găsit un „flăcăuan al dracului”, care să spună moșului meu, ca în „Amintiri”:

— „Moșule, ia seama de ține bine telegarii aceia, să nu ia vânt, că Iașul ăsta-i mare și, Doamne ferește, să nu faci vre-o primejdie!”

Moș Luca al meu s-ar fi răstit la „*Patruze-cile mâne-sa de golan*”, năcăjit cum ar fi fost: „nu mă face, că ia acuș” țți „ard câteva jorii prin țolul acela, de va trece spurcatul”.

Am răs una-bună, aducându-mi aminte de *Moș Luca* și de ghiduşile flăcăilor din căruță, cari se ascundeau în țol de rușine, că au mărhoage ca alea și dădeau sfaturi surugiului lor să spună că duce „drobi de sare dela Ocnă”, grei ca pamântul; am răs un răs sănătos ca al servitorului militar, pe care l-am întâlnit, câteva zile după asta, lungit pe jos în coridorul otelului unde locuiam, în Ploiești. M-am apropiat de militar și i-am luat cartea din mână, căci voiam să știu și eu de ce râde cu atâta poftă.

— „Ce carte ai, flăcăule?”, l-am întrebat. Era cartea lui Creangă, a șugubețului humuleștean, erau „Amintirile” lui din copilărie. „Leat”-ul meu râdea cu lacrimi. „Ți place?” — „Mai e vorbă?” Bietul om se simțea în rai, așteptându-și căpitanul, și cetind de *Irinuca*, „fata balcăză și lălăie, de-ți era frică să înoptezi cu dansa în casă”.

Nu știu cum sunt alții, dar pentru mine este o recreație sufletească lectura din Creangă. Umorul lui sănătos îmi vindecă răni pricinuite de sdroaba vieții de toate zilele, de țigăniile, cari zac în atmosfera noastră socială încărcată ca o butelie de Leyden cu materii explozibile, glumele lui, cari izvoresc dintr'un izvor limpede, neturburat de nici o mlaștină nesuferită, mă fac să uit pentru o clipă toate mizeriile, de cari te lovești — într'un cuvânt: Creangă îmi este o *medicină sufletească*. Are ceva din Molière spiritul lui, firește, fără de nota satirică-muşcătoare, care *predomină* de multe ori la scriitorul francez.

Aducând vorba odată în salonul unei doamne din România despre Creangă, am primit un răspuns, care m'a făcut să-mi pară rău, că am amintit numele lui acolo. Doamna — în paranteză fie zis — o „precioasă” română, nu găsea nimic deosebit în Creangă. „Un om, care și-a scris amintirile vieții și vre-o câteva povești”. Acesta era verdictul, rostit într'un ton, care-ți spunea: viața, i-a fost banală, iar poveștile scrise — ei, haide — de, au un oareșicare farmec. Asta ca un fel de concesie mie, oaspelui casei.

Dar — să fie cu iertare — părerea aceasta e *stranie*, ca să nu-i zic altfel. Cetiți o pagină din Creangă și dacă *nu* veți recunoaște dintr'o *singură* pagină, că scriitorul acesta este un scriitor mare, din felul cum mănuește limba și din umorul caracteristic lui, din epitetele alese, din ținuta proprie, care desvălește o filozofie întreagă, în „Amintiri”, nu știu dacă vă veți putea entuziasma în general de vre-o altă operă umoristică de artă.

În fiecare epocă a vieții găsești farmece nouă în scrierile dascălului din Humulești și numai să nu fi prea subțire de nas, să nu-ți placă numai și numai ultimele romane de modă din Paris ca să te încălzești de glumele sănătoase și de scenele hazlii ale lui Creangă, descrise cu cea mai mare seninătate.

Imi aduc aminte de anii copilăriei mele. Cu câtă dragoste ascultam poveștile scrise de el.

Imi încolăceam brațele în jurul gâtului „tăticului”, seara, înainte de culcare, și pe lângă poveștile lui *Ispirescu*, *Grimm* și *Andersen*, ascultam cu un adevărat deliciu povestea „Caprei cu trei iezi”, povestea „Punguliței cu doi bani”, povestea lui „Ivan Turbincă” sau a lui „Harap Alb”.

Învătasem chiar pe de rost strofe din poveștile astea imitând behăitul caprei spuneam:

„Trei iezi, cucuieti,
Ușa mamei descuieti,
Că mama v'aduce vouă:
Frunze 'n buze,
Lapte 'n țâțe,
Drob de sare
În spinare,
Mălăieș
În călcăieș,
Smoc de flori
Pe subsuori.”

sau:

„Cucurigu, boieri mari,
Dați punguța cu doi bani”,

sau:

„Dascăle,
Frascăle,
Be-he-he!
Dracul să te ie.”

.. Și era râset și veselie în casa noastră.

Dacă l-am iubit pe Creangă de pe când am fost copil mic, cum era să trec prin Iași fără să-i văd mormântul?

Alții zic că au oroare de vizitele astea pe la morminte și prin locurile, pe unde au petrecut scriitorii. Eu mă simțesc bine și *caut* chiar să aflu una și alta din locurile unde au trăit, căci mi-i aduc aminte astfel mai aproape — am ceva, *personal*, ceace nu se poate câștiga, decât din experiența proprie. Și orice s'ar zice: experiența face mai mult decât zeci de volume învățate pe din afară.

Astfel am plecat într'o zi, în 2 oct. v. 1911, să văd mormântul lui Ioan Creangă. O duminică cu cerul posomorât. Ploua mărunț la început, când am ieșit din biserică, unde zăceau osemintele bietului profesor bulgar *Agura*, mort în decursul serbărilor jubilară ale universității din Iași. Fusese trimis *Agura* ca reprezentant al universității din Sofia (Bulgaria), vorbise și a murit în odăița, unde studiasse ca tânăr student sărac.

Am luat biletul de tramway din Piața Unirii spre Abator, După câteva minute ajungem în mahalalele Iașului.

O babă, scorjotă ca vai de ea, cu nasul de vultur și o gheabă în spate, cu un braț de găteje, târându-l după ea — a făcut sem să stea cu tramwayul. Cum mai suflă și pufăie biata babă până ce ajunge pe platforma tramwayului! O ajută de subsuori câțiva inși. Ea, sleită de puteri, se așază pe normanul de lemne și-și tângue neputințele.

Parcă văd intrupată 'n baba mea mahalalele sărăcăcioase ale Iașului. Tot atât de sdremțuite îi sunt hainele ca bojdeucele cu cerdacurile largi. Stai să le plângi de milă străzilor ăstora, cari sunt aruncate fără nici un sistem și sunt — cele mai multe — murdare de crezi că și-a întărcat dracul copiii pe acolo, precum plângi de mila bătrânei, care pare Știrba Baba Cloanța.

Posomereala din atmosferă poate că a contribuit și ea la impresia aceasta.

Pe străzile astea și-a purtat traiul Ion Creangă mai mult decât jumătate din viață!

Trec prin niște străzi cu case scunde și cu pâlânuri neputincioase, cari stau să cadă la cea dintâi bătaie de vânt.

Frunzele pomilor cad mereu, rotindu-se în căutarea culcușului lor.

După câteva minute de mers dau de poarta cimitirului „Eternitatea”. Deschid poarta cu grilaj și calc bărbătește înainte, căutând pe cineva să mă ducă la mormântul lui Creangă.

La început o livadă, de-a stăga și de-a dreapta, fără de morminte. Un drum lat duce spre bisericuța din mijlocul cimitirului.

Chem pe gardistul de lângă biserică.

Imi sare repede într'ajutor încă cineva, un domn, care se bucură că-mi poate da explicații.

Ne întorcem dela biserică către poarta principală, câțiva pași și ne oprim la mormântul lui Creangă.

Modest. O columnă rățezată, din piatră simplă cu un portret de porcelan pela mijloc, reprezentând pe Creangă în timpul războiului din 1877. Mai jos, pe postament, stă scris:

Ion Creangă

părintele literaturii populare, născut în satul *Humulești*, județul *Neamțu*, la 1837, încetat din viață în Iași, la 31 decembrie 1889, în etate de 52 ani. Făcută cu îngrijirea prietenului său *Ioan S. Ionescu*.

Dâlma de pământ, în care zace Creangă, e înconjurată de un grilaj de fier. Răzimată de grilaj o cutie cu capacul de sticlă, sub care se vede o coroană din flori de măgele și mătase, cum se obișnuiește în România.

Insoțitorii mei îmi explică:

— „Ioan S. Ionescu este un simplu tipograf, care a ținut mult la prietenul său, Creangă.”

— „Grilajul de fier l-a dăruit Alexandru *Sdrobici*, directorul prefecturii de poliție.”

Li rog pe insoțitori să mă lase puțin singur și în timp ce aud cum cântă un preot cu dascălul: „Doamne miluiește-ne” și „Vecinica pomeneire”, deasupra unui mormânt mai proaspăt, mă dau pradă gândurilor.

Oricât de posomorită să fie vremea, par'că aud cuvintele vesele ale „*bărdăhănosului*” Creangă. (Așa-l porecleau membrii „*Junimei*” din Iași).

Cu fruntea lui lată, cu părul lui negru și des ca o perie de cap, cu ochii lui isteți, vorbăreți, sinceri, cu gura lui gata totdeauna să rostească câte o „parascovenie”, cu trupul lui burduhănos, masiv, cu gâtul lui de centaur — așa cum îl văd în fotografia lui Heck din Iași, atârnată de columna rățezată a monumentului — par'că vorbește.

Caută pe *Popa Duhu*, care își doarme somnul de veci și el în pământul primitiv al „*Eternității*”. Iată-l, așa cum l-a descris Creangă, în carne și oase:

„Un popă îmbrăcat cu straie sărăcuțe, scurt la stat, zmolit la față, cu capul pleș, mergând cu pas rar, încet și gânditor, răspunzând îndesat „sluga dumitale” cui nu-i trecea cu vederea, căscând cu sgomot când nu-și găsea omul cu care să stea la vorbă, făcând lungi popasuri prin aleiele ascunse ale grădinilor publice din Iași, câte cu o carte în mână, tresărind la cântecul păsărilor și oprindu-se cu mirare lângă moșinoaiile de furnici, pe care le uda câte cu o lacrimă fierbinte din ochii săi, și apoi cuprins de foame și obosit de osteneală și gândire”, „luându-și incetinel drumul spre gazdă, unde-l aștepta sărăcia cu masa întinsă”.

Adevărat puterea de sugestie în descriere a unui *Turghemeff*, cum zice *Iorga* în studiul său despre Creangă!*

Iată pe *tata* lui Creangă, care-l ridică în grindă: „*tată mare*” și care spunea fiu-său în bătae de joc: „*Logofete brânză 'n cui, lapte acru 'n călămări, chiu și vai prin buzunări*”, iată pe *mama* lui, care credea sus și tare, că fiul ei să ajungă „un al doilea *Cucuzal*”, *podoaba creștinătății* și avea un singur dor pe lume: să-și vadă băiatul popă...

Nu, mormântul acesta nu mă face trist!

Mormântul acesta îmi poruncește să mă gândesc la oamenii și lucrurile descrise de stăpânul lui și îmi aduce un suris în colțul gurii și o lacrimă de duioșie în coada ochiului.

Vin oamenii și animalele descrise de Creangă ca la un congres, împrejurul mormântului iubit.

Iată pe *bunicu David Creangă* din *Pipirig*; iată pe *bunica*, cea mai miloasă femeie de pe întreg rotogolul pământului (căci ea, biata, de miloasă ce era, nu mânca carnea de vită, iar „când se ducea la biserică bocea toți morții din țintirim, fie rudă, fie străin, fără deosebire”); iată pe *Irina* din *Broșteni*, fata „*balcăză și lălăie*”; iată chiar și cele *două căprițe*, slabe și răioase, dela cari s'a molipsit cu raie bietul Creangă ca copil de școală; iată-i *prietenii*, cu cari s'a dus de sfântul Vasile cu „*plugul*” și cu „*buhaiul*”; iată pe *popa Oșlobanu*, care-i lua la fugă, și pe *Zaharia* lui

Gătlan, și pe *Ioan Mogorogea*, vâru-său; iată pe mătușa *Mărioara*, căreia i-a furat cireșe blăstămatul de copil, de a tulit-o apoi „*iepurește prin cănepă*”; și iată chiar și *pupăza satului*, furată cu atâta obrăznicie, de a rămas satu 'ntreg fără cea-sornic deșteptător câteva zile; iată pe *moș Bodrâncă* și pe *Ștefănescu*, și pe *Popa Buligă*, și pe *Crăsmăreasa* durdulie și dornică, și... dar mulți îmi mai vin în minte și șirul lor nu se mai găte.

Intre cei din urmă văd cinci namile de om, de par'că ar fi ieșit *Gargantua* și *Pantagruel* a lui *Rabelais*: *Gerilă*, *Flămânzila*, care mănâncă lut și pământ, și moare de foame, *Setilă*, care soarbe apele de prin bălți și iazuri, *Ochilă*, care „vede toate cele” și *Păsări—Lăți—Lungilă*, „fiul săgetătorului și nepotul arcașului, ciurma sburătoarelor și spaima oamenilor...”

Au venit toți și stau împrejurul mormântului plin de frunze veștede de toamnă. Nu m'aș mira de aș auzi un susur mai pronunțat și aș vedea cum își face loc printre frunzele moarte, Creangă, să stea de povești cu oamenii descriși de el, să povestească cu verva lui, în mult iubita lui limbă moldovenească.

Ar vedea atunci dealurile *Ciricului* și ar colinda și pe la „*Borta Rece*”, cea de demult, căreia i-ar porunci să apară din nou, unde se află acum o casă nouă.

Și ar sta de povești din nou cu *Eminescu*, până în revărsatul zilei, prin vre-o cărciumă uitată de lume, într'o mahala a Iașului.

Dar lumea din cimitir mă rechiamă la viață. Aud cântecele dela „*pomană*” ale crâșnicului bisericicii cu hramul sfântului *Gheorghe* și rugăciunile preotului în odăjdii scumpe, văd cum stau împrejurul unui mormânt din apropiere câteva persoane în doliu adânc și plec de lângă mormântul firavului *Ioan Creangă*, aruncând încă o privire de recunoștință asupra dâlmei de pământ, care ascunde osemintele scriitorului, care a pricinuit atâtea clipe sufletești neuitate la mulți ai noștri.

Văd alte morminte, ale lui *Vasile Adamachi*, *Ștefan Vărgolici*, *A. Lambrior*, *General Milicescu*, aghiotantului *lui Cuza*, *Vasile Conta*, cavoul familiei *Ghica-Deleni* și acela al familiei *Kogălniceanu*, unde doarme marele bărbat de stat *Mihail Kogălniceanu*.

Pe lângă mine trece părintele în odăjdii, cu cădelnița în mână, cu cei îndurerăți după el.

„Și gândul mă poartă cu câțiva ani în urmă, la alt cimitir, în *Nürnberg*. Voiam să văd mormântul pictorului german *Albrecht Dürer* și al scriitorului *Hans Sachs*.”

Tot o toamnă ca cea de astăzi. Frunzele îngălbenite, în toate nuanțele, troieneau potecile tăcutului cimitir. Și deodată, în mijlocul tăcerii generale, când stam lângă monumentul simplu al lui *Dürer*, am auzit răpăitul sinistru al unor bătaie de tobă. Se apropia un convoi funebru. Cu capetele descoperite, 6 inși băteau în niște tobe îmbrăcate în negru. Bătăile înăbușite răsunau dureros. Se auzea tactul ritmic al pașilor, tot mai aproape, mai aproape, apoi suspinele soției mortului și, tot mai departe, mai departe, bătaia tobelor, cari păreau niște instrumente împrumutate din lumea lui *Albrecht Dürer*, cum erau învăluite, așa, în postavul negru.

Și îmi aminteam scena aceasta văzând pe părintele în odăjdii, cu cădelnița în mână și pe cei ce înconjuraseră mormântul iubit...

Când am trecut în preajma mormântului lui Creangă, am mai aruncat încă odată ochii într'acolo.

Par'că era *Ioan Roată* acum lângă monument și explica puterea „*unirei*” și întreba cu lacrimi în ochi: „care este *Milcovul*, care ne desparte fraților?...”

Dr. ȘTEFAN TAMAȘDAN

medic unv. specialist în arta dentistică.

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Din Austria

Situația parlamentară ce părea atât de sdruncinată s'a mai îmbunătățit puțin. Deputații cehi, cari abia câteva zile în urmă erau cei mai înverșunați protivnici ai ministrului de justiție, dr. *Hochenburger*, înoată azi cu totul în apele guvernului. Majoritatea deputaților cehi e decisă să voteze fără discuție atât bugetul pe anul 1912, cât și alte proiecte mai mici ce le va prezenta guvernul. Motivele acestei întorsături neașteptate avem să le reducem la împrejurarea că anumite cercuri boeme cred într'o apropiere a Rusiei de Austria, ba chiar într'o alianță nu prea depărtată a celor trei împărați, cum fusese revoluția pe timpul reacțiunii după înăbușirea revoluției lui *Napoleon*.

La această întorsătură în politica cehilor mai contribuie temerea lor de a rămânea izolați în mijlocul celorlalte partide politice, după ce atât slavii de sud, cât și deputații poloni și ruteni s'au recit cu totul de frații lor cehi și li-au întors spatetele. Cauzele recirii relațiilor dintre clubul boem și celelalte partide slave, le aflăm în împrejurarea, că în urma *problemei boeme*, pururea actuale, pururea la ordinea zilei, precum și în urma îndărătniciei șovinismului boemilor, interesele culturale și economice ale celorlalți slavi sunt mereu trecute cu vederea.

Slavii de sud le fac conducătorilor cehi împuțări amare, că nu fac absolut nimic pentru ameliorarea situației politice a fraților lor din Ungaria, slovaci și croați și că din motive egoiste de partid — ce-i drept, în teorie condamnat dualismul și pledează pentru organizarea federativă a monarchiei, — în realitate însă susțin și ei, întocmai ca și germanii naționali, creștin-socialii și social-democrații, dualismul urgisit de întreaga lume slavă.

Iată de ce să depărtează tot mai mult slavii de sud și rutenii de clubul bohem, iată de ce au luptat aceștia cu ocazia desbaterii bugetului umăr la umăr cu deputații italieni, cari din urmă încă au destule motive să fie nemulțumiți.

Rutenii din partea lor sunt în cel mai înalt grad nemulțumiți cu politica cehilor, deoarece aceștia — zic ei, — nu-și dau de loc silința să împedecă introducerea unei reforme electorale reacționare pentru dieta *Galiției*, lăsându-le polonilor mână liberă în această afacere. Pe de altă parte se plâng rutenii că din cauza indolenței fraților lor slavi, dorința lor veche de a li-se ridica o universitate ruteană pare zădărnice.

La amărăciunea rutenilor au contribuit în mare măsură și declarațiile recente ale deputatului ceh *Kramarz*. Acesta a spus între altele, că pretenziunile rutenilor și aspirațiile ucraine sunt o adevărată primejdie pentru Rusia și în consecință formează una dintre cele mai mari pedici în calea apropierei între Austria și Rusia.

Rutenii văd în spusele lui *Kramarz* o intrigă mișlească, o denunțare a lor la guvernele rus și austriac și declară cu emfază că ori câte intrigi s'ar face, ori câte greutăți li s'ar opune, ei nu se vor lăsa terorizați, ci vor stăruii mereu pentru realizarea aspirațiilor lor naționale îndreptățite. Întru eluștarea drepturilor lor, între cari primul loc îl ocupă autonomia națională, rutenii vor fi sprijiniți pe de o parte de germanii din *Galiția*, iar pe de altă parte de partidul evreilor naționaliști, cari cer un catastru propriu german respective ovreu pentru dieta din *Galiția*.

Strigătul după un catastru propriu evreu nu e de dată nouă. Acest strigăt s'a repetat de multe ori și în diferite locuri. S'a cerut autonomie națională atât pe seama germanilor și a cehilor în *Moravia*, într'o adunare a sioniștilor. S'a protestat în această adunare nu numai împotriva șovinismului maghiar în general, dar mai vârtos împotriva *politicii iudeo-maghiare*, de a desbrăca pe evreii din *Ungaria* de ființa lor națională și a-i face pe toți maghiari neași. Sioniștii din *Moravia* au declarat — cu tot protestul sioniștilor maghiari — că mai curând ori mai târziu vor începe luptă pe viață și pe moarte în contra unor maniaci fanatici de teapa lui *Sümeği* și a celorlalte unelte de asimilare ale guvernelor maghiare, cu sau fără învoirea ziarului „*Neue Freie Presse*” sau a lui „*Pester Lloyd*”.

Ovreeii naționaliști vor câștiga ușor simpatiile naționalităților nemaghiare din *Ungaria*, dacă vor rămânea credincioși conducătorului lor și anteluptătorului al ideilor lor politice, dr. *Adolf Fischhof*, fost ani de zile tovarăș de principii al lui *Lueger*.

*), „Convorbiri literare”, XXIV, Nr. 3.

Străduințele și sbuciumul de decenii întregi ale lui Lueger de a fi fost zadarnice, chiar în chestia maghiară se dovedesc, și într'un viitor nu prea depărtat se vor dovedi și mai vădit, ca unele ce vor aduce roadele cele mai îmbelșugate. Departe de a ne putea construi realitatea din ziare sau din spusele unor politicieni cărpaci, mai vătos, programul fixat de Lueger, program ce tinde la înfăptuirea mării Austriei, a devenit un bun comun al tuturor naționalităților, rasselor, confesiunilor și claselor din monarhie, iar agitația presei kossuthiste în contra moștenitorului de tron e binevenită, netezind ea calea pentru întruparea idealului, care e unitatea monarhiei habsburgice.

Lupta pentru Dardanele

Chestia Dardanelor a luat azi o în-torsătură importantă, întrucât Poarta — dupăcum se anunță din Constantinopol — a respins pretențiunile Rusiei. Poarta nu voiește să deschidă vaselor de război rusești Dardanelele. În atitudinea aceasta Turcia este sprijinită de majoritatea puterilor, cari au semnat tratatul dela Londra. Contrar desmintirilor rusești se confirmă știrea, că Rusia, deși nu prin notă, dar prin ambasadorul rus dela Constantinopol s'a adresat verbal Porții în chestia deschiderii Dardanelor. Pretențiunea rusească a pricinuit panică mare în Constantinopol, mai cu seamă, pentrucă se svonise, că guvernul francez în principiu ar fi aderat la dorința guvernului rusec.

Din faptul acesta Poarta a dedus, că deastădată ea a procedat contra alianței triple. În curând însă frica aceasta a fost risipită, deoarece nu numai Austro-Ungaria și Germania s'au declarat pentru susținerea status-quo-ului, ci, după raportul ambasadorului turc din Londra, și Anglia consideră deschiderea Dardanelor de primejdioasă pentru pace. Imediat după aceasta Poarta a îndrumat pe ambasadorul ei la Petersburg să anunțe guvernului rusec, că ea, Turcia, nu poate să satisfacă dorințele Rusiei, nici chiar pentru recompensațiile promise în Persia, cari dealtfel cu tot dreptul îi compet Turciei.

Italia sprijinită de Anglia și Franța

Constantinopol. — Ziarul grecesc „Astrapi“ află din sursă sigură din Viena, că Italia a obținut dela Franța și Anglia libertatea de acțiune în marea Egeică, și că încuviințarea Rusiei atârână de chestiunea liberei treceri prin strâmtoarea Dardanelor, actualmente în discuție.

Italia invinută pentru atentatele din Macedonia

Constantinopol. — Poarta este informată, că evenimentele din Macedonia s'au întâmplat la îndemnul Italiei. Poarta a asigurat puterile, că va lua toate măsurile contra conturbării păcii în Balcani.

Üsküb. — Autoritățile turcești posed documente, că Italia a plătit conspiratori bulgari, ca aceștia să arunce în aer mai multe moschee și să ucidă pe valii, iar pe mohamedani să-i întărate până la extrem și astfel să-i înduplece pentru masacrarea creștinilor. Conspiratorii au sosit deja în Macedonia.

Autoritățile au primit ordin să ia măsurile cele mai severe, dar să evite vărsările de sânge, ca nu cumva Europa să-i acuze pe turci cu acte de barbarism.

După o altă telegramă valiul din Üsküb a telegrafiat guvernului turcesc, cerând ordonarea statariului.

Salonic. — Deși populația bulgară din Macedonia desaproabă hotărât atentatele recente ale comitetului revoluționar, autoritățile din Salonic

au luat măsurile cele mai severe pentru împiedicarea represaliilor. În trenuri calabalicurile pasagerilor sunt vizitate de către poliție. Pretutindenea au fost orânduți rezerviști din anul al doilea cari să păzească liniile de cale ferată. Ieri se colporta știrea, că atentatul dela Istipi nu a fost săvârșit de bulgari, ci de către un ofițer reacționar.

Puterile și Turcia.

Berlin. — Într'un pasaj al interviului său acordat ziarului „Vossische Zeitung“, Mahmud Mukhtar-pașa, fost ministru de marină al Turciei, se plânge de atitudinea Germaniei — care a fost o dureroasă desamăgire pentru poporul otoman.

Și Anglia — spune el — ar fi putut numai printr'un singur gest, printr'o singură vorbă să împedecă războiul, așa cum a făcut-o acum șapte ani, când pentru prima oară s'a gândit Italia să năvălească în Tripolitania.

Dar și Germania și Austro-Ungaria vor avea o desiluzie în ce privește Italia. Aceasta n'a intrat în tripla-alianță decât cu gândul că astfel i-se va înlesni cucerirea Tunisiei. Planul nu i-a izbutit, pentrucă Franța i-a luat înainte. Astăzi dacă rămâne stăpână pe Tripolitania, Italia va găsi că nu mai are nici un interes să mențină Triplicia și probabil că se va grăbi să denunțe pactul care o leagă de Germania și Austria.

Ministrul de externe Sassanov la Paris.

Paris. — Mai multe ziare afirmă că Sassanov ministrul de externe al Rusiei, care petrece aci, va dezbate cu ambasadorii ruși Isvolsky și Beckendorf diferite chestii actuale, între cari și chestia importantă a Dardanelor. În principiu Franța e aplicată să aprobe pretențiunea Rusiei.

Berlin. — Lui „Vossische Zeitung“ i-se anunță din Paris: Aici se atribuie mare importanță politică petrecerii la Paris a ministrului de externe rus Sassanov. Abstrăgând dela aceea, că cu prilejul acesta se va debata întreaga situație politică a Europei, Africei și Asiei, vizita aceasta mai are și un scop asupra unei chestii absolut stabilite. Ministrul de externe rus va dezbate adică la Paris chestia Dardanelor și va cere aprobarea Franței pentru deschiderea Dardanelor pe seama flotei rusești. Se răspândise știrea, că Sassanov va face o vizită și la Londra. Ministrul de externe rus a abandonat însă vizita aceasta, în schimb însă el a chemat la Paris pe ambasadorul rus dela Londra să participe la dezbaterile cari vor avea loc la ministerul de externe francez în prezența ambasadorului englez la Paris. Franța nu se va opune dorinței Rusiei ci cel mult Anglia va avea temeri cu privire la trecerea vaselor rusești prin Dardanele.

Desmintirea inspecțiunii regelui Italiei-

Roma. — Ziarul „Tribuna“ desmintește știrea, că regele Victor Emanuel însoțit de principele abruzilor ar face inspecțiuni la frontiera italo-austriacă și pe lacul Garda. „Tribuna“ spune, că știrea aceasta tendințioasă intenționează numai să intrige contra prieteniei de alianță dintre Italia și Austro-Ungaria.

Fantazii turcești.

Constantinopol. — Cu privire la războiul italo-turc, evenimentele din Persia și la demersurile Rusiei în chestia Dardanelor, presa opoziției și a partidului afară de program prezintă situația în culori foarte întunecate. „Alemdar“ spune, că puterile nizuese să nu dea statelor mohamedane timp și prilej pentru executarea planurilor lor panislamiste. Ziarul atrage atențiunea europenilor, că aceștia să nu continue calea apucată, fiindcă panislamismul, care până acum era numai o sperietoare, va deveni realitate iar islamul va fi silit să înceapă un războiu sfânt general. „Sabah“ arată primejdiile situației politice externe și interne și accentuiază necesitatea formării unui cabinet de concentrare.

INFORMAȚIUNI

Arad, 8 decembrie n. 1911.

Mersul vremii

Institutul meteorologic anunță însemnată schimbare în temperatură, pe alocurea la vest ploi.

Prognostic telegrafic: frig, pe alocurea la vest ploi.

Temperatura la amiazi a fost de 27 C.

Bursa de cereale din Budapesta

Azi fiind sărbătoare catolică, bursa a fost închisă.

Congregațiunea extraordinară a comitatului Caraș-Severin este convocată pe joi 1/14 decembrie a. c. având la ordinea zilei peste o sută de obiecte, între cari sunt mai de importanță: lărgirea spitalului comitatens, construirea unui sanator, participarea la construirea liniei ferate Reșița-Lugoj și altele.

Membrii congregaționali aparținători partidului național român sunt rugați a se prezenta în prezidiu, adică miercuri la 13 dec. n. orele 6 seara la o consfătuire prealabilă, care va avea loc în sala din etaj a otelului „Concordia“. Iar acei membri, cari doresc a prezenta interpelațiuni sau propuneri sunt a le comunica cel puțin cu 3 zile mai înainte conducerii noastre comitatense.

Hermann Bahr, Gramatica și războiul.

Din Roma vine știrea, că Gramatica renumita atriță italiană voia cu orice preț să susțină rolul principal din drama „Star“ a lui Hermann Bahr. Ea a și introdus piesa aceasta intitulându-o: *La diva*. Gramatica nu va avea însă fericirea să joace piesa aceasta, fiindcă în Roma dominează un curent foarte dușman a tot ce-i german și austriac, și e teamă, că cu prilejul premierei dramaturgului austriac se vor face demonstrații mari.

Doara Florica Ciucu va avea la concertul de pian ce aranjează sâmbătă, 9 decembrie n., la 7 și jum. în sala Bösendorfer din Viena, următorul program:

1) Rubinstein: Prelude et Fugle E-dur, op. 53.

List: spres une lecture du Dante. (Fantasia quasi Sorata).

2) Chopin-List: Din „cântecele poloneze“ Meine Freuden.

Chopin: Etude Cis-moll, op. 10. Mazurca A-moll, op. 17 nr. 4. Polonaise fantaisie, op. 61.

3) Saint-Suens: Toccata, op. 72 nr. 3.

Ed. Schütt: Tendre aveu, op. 43.

Strauss-Schulz-Evler: trabescuri pe teme din valsul „An der schönen blauen Donau.“

Bucuria trombistului. La teatrul Martin din Madrid, pe când primadona cânta o romanță amoroasă, trombistul Iuan Bayona scoase niște sunete foarte bizare sabotând toată muzica. Uimirea fu generală și spectacolul fu întrerupt. S'a constatat apoi, că în acel moment trombistul primise vestea că i-a murit în America un unchiu de care și uitase, și că i-a lăsat moștenire un miliard.

De bucurie muzicantul începuse să cânte o improvizatie abracadabrantă.

Sinuciderea unui amic a lui Paul Lafargue.

Un amic a lui Lafargue, anume Vincent Courtignon aflând de moartea prietenului său s'a hotărât să-l urmeze și pe lumea cealaltă.

Zis și făcut. După o masă bogată la care nu a lăsat să se tradeze nimic din intențiile sale, s'a retras în camera sa unde și-a tras un glonț.

Vincent Courtignon era consilier comunal în comuna Montlucon și în vârstă de 75 ani.

Rug și ștreang. Oficiantul Francisc Japel din Susak s'a sinucis într'un mod îngrozitor. A tăiat mobilele din casă, le-a pus peste olaltă și le-a dat foc. Apoi s'a desbrăcat, hain-le și-le-a pus pe rug și s'a spânzurat de ștreangul legat de grindă deasupra rugului, așa, că flăcările să-i ajungă picioarele. Trecătorii văzând ieșind fum gros din casă au spart ușile casei, dar era târziu. Sinucigașul era mort. Picioarele îi erau toate arse. Cauza sinuciderei lui Japel încă nu s'a putut afla.

Aviațiune. Ministrul francez pentru lucrările publice, a terminat un proiect de lege cu măsuri pentru regularea circulațiunii în aer.

La Graz iarăși a fost o încăierare între studenții germani și slavi; aceștia au întrebunțat revolvere.

Poliția a deținut mai mulți inși.

Scene tumultuoase la conferința unui profesor. Din Petersburg vine știrea, că naționalistul reacționar, profesorul Boris Nicolschi, ținând o conferință la 1 decembrie la clubul naționalist „Ruskoie Sobranie” s'au produs scene tumultuoase.

Profesorul Nicolschi trata tema politiceii interne a Rusiei dela ministerul lui Witte și a condamnat pe Stolypin și sistemul de guvernământ prea octobrist.

Nicolschi, acuzând dreapta dumei și câteva organizațiuni monarhiste de a fi primit un fond de corupție din partea lui Stolypin, deputatul Markow i-a cerut satisfacție. Nicolschi l-a palmuit iar Markow i-a ripostat. În sfârșit o doamnă din înalta aristocrație a fluerat pe Markow, strigând: „Jos partizanii lui Stolypin!”

Iarăș „Nona Lisa”. În desbaterile de ieri ale tribunalului din Paris un martor a contribuit cu date prețioase, cari facilitează munca poliției întru descoperirea hoțului celebrului tablou „Monu Lisa”, a cărui dispariție a concentrat vreme de câteva săptămâni opinia publică universală asupra Louvrului cea mai strălucită și mai de mare valoare pinacotecă din Europa.

Pe baza acestor indicii noi poliția a efectuat o arestare senzațională în persoana proprietarului unui renumit magazin de artă. În interesul succesului numele celui arestat e tănuț. Respectivul fiind unul dintre cei bănuți chiar din ziua dispariției Giocondei, se crede că vâul nepătruns al acestui furt senzațional în curând se va destrăma, făcându-se desăvârșită lumină în această afacere misterioasă.

Societatea scriitorilor români. Ieri a avut loc în amfiteatrul liceului Lazăr din București adunarea generală de fine de an a Societății scriitorilor români.

La ordinea zilei alegerea noului comitet și proclamarea M. S. reginei României și a d-lui C. C. Arion, actualul ministru al instrucțiunii publice din România, ca președinti de onoare ai Societății.

Alegerea M. Sale reginei Elisabeta s'a făcut cu aclamațiuni unanime. La alegerea d-lui C. Arion a ridicat un incident d. Caton Teodorian, cerând a se lămuri, dacă alegerea d-sale se datorește faptului că este ministru cel de instrucție. Punându-se la vot, d. C. C. Arion este deasemenea ales prin aclamațiuni.

Procedându-se la alegerea noului comitet au fost proclamați: președinte: d. Emil Gârleanu; v.-președinte: Cincinat Pavelescu; secretari: I. Minulescu și A. de Herz; casier: Vasile Pop; cenzori d-nii: Al. Cazan și I. Scurtu; membri în comitet: Mihail Sadoveanu, D. Anghel, D. Nanu, d-na Anghel și Corneliu Moldoveanu.

După aceasta s'au expedit două telegrame în cuprinsul următor:

M. S. REGINEI ELISABETA

Loco.

Societatea scriitorilor români întruniți azi în adunare generală, au înaltă onoare a încunoștiința pe Majestatea Voastră că v'a proclamat președintă de onoare.

Reinoim cu acest prilej Majestății Voastre profundul nostru devotament, iar ilustrei poete Carmen Sylva nețărnuita noastră admirație.

Președinte: Em. Gârleanu.

(Urmează semnăturile membrilor noului comitet).

D-lui C. C. ARION,
ministru instrucțiunii publice

Loco.

Societatea scriitorilor români întrunindu-se astăzi în adunare generală, are deosebita onoare

a vă încunoștiința că în unanimitate v'a proclamat președinte de onoare.

Fericiti de a vă face cunoscut aceasta, vă încredințăm de devotamentul și admirația noastră.

Președinte: Emil Gârleanu. Secretar: I. Minulescu.

Societatea scriitorilor români care în scurtul timp de când e înființată a dovedit că e capabilă de multă viață anul acesta și-a sporit rândurile cu următorii scriitori admiși ca membri: dd. Const. Răuleț, Eftimiu, Locusteanu, Nicolau, Carnabat, Pora, Savel, Sorbu, Davidescu, Mândru, Robreanu, Tofan, Rotică, Ec. Pitiș, Alice Călugăru, Săulescu, Soricu, Nanon, Gala, Galacaon, Diamandy, Tomescu.

În urma telegramii de mai sus trimise M. Sale Reginei României, d. Em. Gârleanu, noul președinte al societății a fost invitat la palat, arătându-i înalta satisfacție ce i-a pricinuit proclamarea de prezidentă de onoare a societății scriitorilor români.

Sâmbătă 26 c. comitetul societății a fost invitat de regina la palat, unde atât augusta scriitoare cât și scriitorii români vor citi din operele lor.

Incidentul dintre regele Alfons și mătușa sa. Din Paris vine știrea, că infanta Eulalia a dat ascultare voinței regelui și a adresat corespondentului din Paris a lui „Imparcial” următoarea scrisoare:

— Imi plec capul înaintea regelui. Firul viții, cum în mod naiv imi întitulasem cartea, se adună în jurul meu și mă sugrumă. Dacă nu m'aș teme, că regele și guvernul imi vor explica greșit procedura mea, aș cere permisiunea, să mă odihnesc în vila aceea, pe care o cumpărasem în Las Havav, în apropierea Avilei.

Infanta exprimă iubire neștrămutată față de poporul spaniol, regelui și patriei, promite supunere regelui și i-se supune dispozițiilor lui, nu numai din datorie, ci și din iubire de neam.

Acțiunea „mânel negre” din Belgrad. Ziarul „Jutro” din Belgrad anunță, că organizația secretă a „mânel negre” a întreprins o acțiune pentru a creia și în Muntenegru o filială și se silește acum să câștige în favoarea acestui plan și pe prințul Mirko.

Brutalitate. Din gara dela Copsa-mică se anunță, că joia trecută un bătrân țaran român, când era să se urce în trenul gata de plecare a fost lovit de un servitor dela căile ferate și trântit cu brutalitate la pământ. Bătrânul neputându-se ridica de jos, a fost ajutat de câțiva călători și urcat în vagon. Purtarea neomenoasă a servitorului, despre care se zice, că ar fi portarul din gară, a produs mare indignare în publicul călător.

În contra militarismului. În școala liberă susținută de „Societatea sociologică” din Oradea-mare a ținut eri d. dr. P. Agoston o conferință bine apreciată, tractând chestiunea de importanță a militarismului, din punctul de vedere al franc-mazonilor.

Conferențiarul face în partea introductivă istoricul militarismului arătând cauzele desvoltării lui, ca apoi luând rând pe rând argumentele ce se aduc pentru susținerea puterii armate, să le reducă dovedind că înarmarea nebună ce stoarce puterea de viață a țaranilor nu are de scop pacea generală ci în ultima analiză armata stabilă e reclamată de războiul ce amenință vecinic progresul cultural.

Azi — spune d-sa — 4 milioane de tineri viguroși, capabili de muncă țin Europa în arme. Subtragerea acestora dela muncă și susținerea lor din banii publici e cea mai mare piedecă în progresul omenirii și o sarcină de prisos pentru stat.

Noi suntem în situația cea mai dificilă în privința aceasta. Pe când Anglia, Franța, Germania cheltuiește nemăsurat mai mult pe scopuri culturale economice și pentru bunăstarea generală ca pe puterea armată, noi contribuim de douzeci și două

de ori mai mult pentru miliție, ca la susținerea instituțiilor culturale, economice și umanitare.

D. Agoston aduce pentru confirmarea aserțiunilor d-sale cifre din statistica tuturor statelor europene, susținând că susținerea puterii armate stabile este o steapă risipă de bani publici și titlul de drept al luptelor pentru colonii, ce se poartă afirmativ în semnul răspândirii culturii, este lipsit de orice bază de adevăr.

Episcopul grec din Salonie va demisiona. Episcopul grec Ioachim s'a hotărât să demisioneze deoarece cu toate reclamațiunile pe cari le-a făcut autorităților, nu împedecă propaganda antigreacă a altei naționalități.

Autorul unui atentat cu dinamită. Autorul atentatului contra baracei jandarmilor de lângă Kuprul iar fi un locuitor din Uskub numit Emesamana. Se crede, că autorul ar fi fugit luând trenul.

„Tanin” crede, că numărul morților și răniților la Iștib ar fi mai mare decât cifrele date eri.

— Consiliul de miniștri a decis să trimită în Macedonia o comisiune specială de anchetă.

Dela universitatea din București. Colegiul universitar s'a întrunit luni la Universitate și a delegat o comisiune care să intervie pe lângă d. C. Arion, ministrul instrucțiunii publice pentru augmentarea salarelor agregăților și profesorilor, așa după cum a promis guvernul.

Marele colegiu universitar a cerut modificarea actualei legi și legiferarea salariilor.

Conferențele Asociațiunii. Duminecă în 10 decembrie nou a. c. se vor începe iarăși obicinuitele conferențe, în sala festivă a muzeului Asociațiunii din Sibiu. Înainte de sărbători se vor ținea următoarele conferențe: 1. 10 decembrie Aurel Dobrescu, medic, „Sistemul nervos și boalele mentale”. 2. 17 decembrie, dr. Horia P. Petrescu, „O călătorie în Germania” (cu proiecțiuni de schiop-ticon). 3. 24 decembrie, dr. Silviu Dragomir, „Călătorii români ardeleni din sec. XVII și XVIII în Rusia”. 4. 31 decembrie T. R. Popescu, „O călătorie din Sibiu prin Turnu-Roșu la R. Vâlcea” (cu proiecțiuni). Conferențele se vor începe în fiecare duminică la orele 5 p. m. Taxa de intrare, 10 bani de persoană. Pentru studenți gratuit. Seria a doua conferențelor se va începe după sărbători. Biroul Asociațiunii.

Dela societatea „Petru Maior”. Avem onoarea a vă invita la ședința literară-muzicală urmată de dans și joc de popice, a Societății Academice „Petru Maior”, ce-o aranjăm Duminecă, în 10 decembrie st. n. 1911 la orele 7 seara în localul „souterrain” al cafenelei „Emke” (Erzsébet-körut No 2.)

Program: 1. Noua filosofie științifică (conferință) de dl I. Țicu. 2. a) Te-am așteptat (Gh. Vasiliu); b) Steluța (D. Florescu), solo, cântate de d-șoara Gabriela Mezei, cu acomp. d-șoarei Z. Mezei. 3. Pictura și direcțiile ei moderne (conferință) de dnul Cor. Petranu. 4. a) Etudes-Todt; b) Carneval de București (F. Sorenz) solo de piano, executate de d-șoara Zoe Mezei. 5. Dans. — Joc de popice. Pentru Societate: Gh. Ștefănică, secretar. I. Țicu, președinde. Budapesta, 4 decembrie 1911.

Parlamentul ardelean. Din Cluj se anunță că în curând se va demola una din clădirile de de însemnătate istorică pentru Ardeal, și anume, casa unde staturie ardeleni au proclamat uniunea Ardealului cu Ungaria. Zidirea aceasta, în timpul din urma, a fost întrebunțată ca sală de întruniri. În locul ei Clujul va zidi, cu o cheltuială de peste un milion de coroane, o casă de închiriat. În zidirea această s'a ținut pertractarea și s'a publicat sentința în precesul Memorandului.

Poporul evreiesc. Numărul total al evreilor se socotește astăzi cu 11,500.000, din care partea cea mare (aproape zece milioane) trăiește în Europa. America are 1.800.000, Azia 500.000. Africa preste 300.000, Australia vre-o 17.000 de fii de al lui Izrail. Cei mai mulți se găsesc în Rusia, care are peste cinci milioane, Austria 1.200.000, urmează îndată Ungaria cu 851.000, Germania 600.000,

M. BRAUN

magazin de haine bărbătești și copii
Arad, strada Jozsef-föherceg 3.
(viz-a-vis de statua lui Kossuth).

Mare depozit spre ales. — Prețuri ieftine. — Despărțământ deosebit pentru comande după măsură.

Aviz! Fiecare român de bine, care are lipsă de mașini agricole, motoare, cu benzină, ferării, arme, etc., să cerceteze firma românească *Frații Burza din Arad*, (Borosbóni-tér). Sprinjiniți pe Români!

Sunt recunoscute de calitate cea mai bună

G H E T E L E

pentru domni, doamne și copii, pregătite în atelierul propriu al „Asociației călătorilor Aradani” și se pot procura cu prețurile cele mai moderate.

Director: IUSTIN OLAR.

ARAD, Szabadság-tér Nr. 14.

(Filiale în FISCHI și CERMEI).

Recomand canari cu tril nobil

din propria prăsilă în mare, cu prețul cel mai ieftin, exemplare excelente cu voce foarte plăcută și tremurătoare: Expedarea o fac cu poșta (rambursă) pe propriul meu rizic garantând pentru sosirea nevătămată sănătoasă și veritabilă a exemplarelor. Bărbătușii cântăreți cu 8—10—12—16—20—25 cor. Femeiuște cu 3—4—5 cor. Catalog de prețuri și îndrumări pentru tratamentul paserilor canarice la cerere trimis cu plăcere fiecăru, gratuit.

ISIDOR MURGU

— prăsitore mare de paseri canarice —
LUGOJ, STR. GURAN Nr. 19.

Cumpăr sau dau în schimb pentru alte obiecte
recipise de amanet,
aur, argint zdrobit și bijuterii

Deutsch Izidor,

orologier și bijutier.

ARAD, str. Weitzer János,
(Palatul minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. Telefon 438.

Telefon 162.

Telefon 162.

MORIȚ REUSZ și FIUL

depozit de cărbuni de Prusia, cocs și lemne
ARAD, piața Boros Béni Nr. 12.

Avem onoare a recomanda calitatea cea mai bună pentru încălzit

500 Kg. cărbuni Salon-Prusian de încălzit
à Cor. 5.—. 500 Kg. cărbuni Prusian-găzos, zdrobit à Cor. 5'20.

Pentru mașina de călcat bucăți cernute
cărbuni de lemn de fag
— trimis acasă cu preț convenabil. —

Cu deosebită stimă

MORIȚ REUSZ și FIUL.

IACOB ȚEPENEU

PIETRAR ȘI SCULPTOR

FEHÉRTÉMPLOM (BISERICA-ALBĂ).

STR. STEFANI No. 2.

Proprietar de ocne: TEOFIL POPOVICIU

Mare magazin și atelier de pietrii mormântale precum: lucruri de marmoră, granit, laborator, piatră de năsip, etc. Lucrez și în provincie. — Prețuri moderate.

Birou de informații!

Cunoscând multe lipsuri ale publicului românesc din provincie, m'am hotărât să deschid în Budapesta un

Birou de informații și Agentură românească.

Orice informație relativ la petițiile înaintate la ministere și la alte foruri, orice informații comerciale și în general în orice cauză dau în restimp de 2—3 zile, ori-și-cui rezolvând toate chestiile în modul cel mai cinstit. Urgitez rezolvirea petițiilor. Vorbesc în persoană cu referentul cauzei și rog rezolvire favorabilă. Fac tot felul de mijlociri comerciale și comande. Prețuri moderate, serviciu prompt, informații detaliate. — La aviz aștept la gară.

L. Olariu, Budapest, Lajos-u. 141. III.19.

ASSAEL IACOB și FIUL

Telef: 835

Arad, drumul Radna 23.

Fabrică de mașini, motoare, instrumente și mașini agricole. Lifturi de povară. — Planuri și preliminară gratuit.

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu becuri, esecută și furnizează prompt sub cele mai favorabile condiții de plată.

Cine dorește un fonograf bun?

Să se adreseze cu toată încrederea subscrișului și va fi pe deplin satisfăcut. Cereți catalog.

Biciclete de strap și de sport

poți căpăta cu prețurile cele mai moderate dela firma

KOCH DÁNIEL

Intreprindere de instalare a sonerilor și telefonului precum și montarea bicicletelor.

ARAD, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

Desfacere de prăvălie!!!

Marfa din magazinul meu voi vinde-o

cu prețuri foarte reduse.
Desfacere autorizată s'a început de câteva zile.

In săptămâna asta se vinde:

mănuși de piele glacé
pentru dame,
specimene fine, negre, albe și colorate.

Părechea 75 cr.

**Stofe pentru
costume și haine**

negre și în toate colorile.

HOFFMAN SÁNDOR

ARAD, (Palatul teatrului).

Pânze și șifonuri

Confecție pentru dame și fete. — Covoare, perdele, plapome, blănării.

Se vând

cu prețuri uimitoare de ieftine, până ce se va desface asortimentul

Flanele tenis fine în preț de 25 cr. Flanele de dame în toate colorile.

**Rog priviți ga-
lantarele mele!!**

Fondat în anul 1885.

Fondat în anul 1885.

„TIMIȘANA“

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOCIETATE PE ACȚII ÎN TIMIȘOARA.

Centrala: Timișoara-centru (Belváros) Piața Balázs-tér Nrul 1 (Palatul Mocsonyi).

Filialele: :: Buziaș, — Recaș, — Ciacova, — Deta. ::

Capital propriu 1,500.000 cor. Depuneri 5,000.000 cor.

Telefon: Centrala, Direcțiunea: Nrul 510. :: Contabilitatea: Nrul 1149.

„ Filiala Buziaș Nrul 10. Filiala Recaș Nrul 14. Filiala Ciacova Nrul 16. Filiala Deta Nrul 26.

Depuneri spre fructificare, despre cari eliberează libel. Administreează depuneri cu case de economizare.

Plătește deponenților după mărimea sumei depuse 4 și jumătate și 5 procente interese, fără nici o detragere.

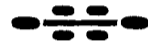

După toate depunerile contribuția (darea) de interese o plătește institutul separat.

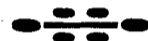
Depuneri până la 10.000 cor., după starea casei se plătesc și fără abdicere.

Escomptează cambii și acordă credite cambiale cu acoperire ipotecară.

Dă avansuri pe efecte publice (Lombard).

Acordă împrumuturi ipotecare pe case de închiriat și pe proprietăți de pământ.

Singurul institut de asigurare ardelean

„TRANSSYLVANIA“ SIBIU, str. Cisnădiei 5.

Edificiile proprii.

Asigurări împotriva focului,

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile, etc. pe lângă premii recunoscute de cele mai favorabile condiții.

Asigurări asupra vieții

(pentru învățători și preoți români gr.-or. și gr.-cat. dela așezămintele confesionale cu avantajii deosebite), pe cazul morții și cu termen fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asigurări de zestre (copii), pentru serviciul militar, asigurări pe spese de înmormântare.

Asigurări de accidente corporale,

contra infracției (furt prin spargere), și alte nenorociri întâmplătoare.

Asigurări contra grindinei (de piatră). Asigurări de pagubă la apaducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1910.	K.	5,003.540-78
Capitale asigurate pe viață achitate	„	4,834.801-12
Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1910 (foc	„	119,830.992—
Fonduri de întemeiere și de rezervă (viață	„	11,020.266—
	„	2,204.317—

Prospecte în combinațiile cele mai variate se trimit și se dau gratuit orice informații în birourile direcțiunii, str. Cisnădiei nr. 5, la agentura principală în Arad, Brașov și Cluj precum și la toate agenturile locale.

Persoane versate în acuziții, cari au legături bune, se primesc în serviciul institutului cu condiții favorabile.

Cel mai bun și mai încrezut mijloc de ou-
rățirea și nobilitarea feței, care se deo-
sebește de toate mijloacele cunoscute până
acum este

Pudră Serail a lui Rozsnyay.

Cultivă și înmoaie pielea feței, efectul ei
tineresc, împrumută feței o finețe de catifea,
îndepărtează pistrii și alunițele, netezește
încrêșturile.

Prețul unui tub 1 cor.

Serail crema a lui Rozsnyay.

Se pregătește în culoare albă, roză, crem,
ca toate produsele mele de Serail, constă,
din substanțe nevătătoare. E foarte plăcută
doamnelor pentru însușirea ei de a ascunde
scăderile.

O cutie 1 cor. 20 fil.

Săpun Serail a lui Rozsnyay.

Cu miros plăcut și durabil, înmoaie pielea

O bucată 70 fileri.

Pe poștă le timite:

farmacia **R o z s n y a y**
Arad, Szabadság-tér.

Comande din provincă să efectueșc încă în aceeași zi.

PULBERĂRIA ARMATEI DUBEȘTI.

Publicație.

Se aduce la cunoștința generală că, deoarece la licitația
ținută în ziua de 20 octomvrie 1911 nu s'a prezentat concu-
renți suficienți; iar prețurile oferite au fost prea mari, se ține
o nouă licitație publică, în ziua de 24 octomvrie 1911 st. v.
orele 10 a. m. la „Pulberăria armatei Dubești“ pentru furni-
zarea a: 200000 (două sute de mii) kgr. salpetru de Kili și
155000 (una sută cincizeci și cinci de mii) kgr. oleum.

Licitatia se va ținea în conformitate cu Art. 73—83 din
legea comptabilității publice.

Condițiunile tehnice ce trebuie să îndeplinească aceste ma-
teriale cum și probele la cari vor fi supuse la recepționarea
lor, sunt cele publicate în Momitorul Oficial No. 182 din 17
noemvrie 1911.

DIRECTORUL PULBERĂRIEI
Lt.-colonel *Albu.*

No. 1482 din 19 Noemvrie 1911.

„Someșana“,

institut de credit și economii, societate pe acții în D. s. —
Filială în Ileanda-mare. — Giro-conto la Banca Austro-Ungară.

Cu capital social acționar de C. 400000.—
Fond de rezervă . . . . . „ 180000.—
efectuește toate operațiunile de bancă.

o o o o o o

Acordă împrumuturi hipotecare, cam-
biali, pe lomcard. etc. — Primește de-
puneri spre fructificare pentru cari plă-
tește 5 percente interese, iar pentru de-
puneri mai însemnate și stabile pre-
cum și pentru depuneri dela corpo-
rațiuni culturale și bisericesti solvește
5 percente și jum. la sută interese.
Darea de venit o solvește institutul.

o o o o o o

Depuneri și ridicări se pot face și prin
poștă, spre care scop la cerere se tri-
mite cheque-uri postali. — Corespon-
dența în limba română, maghiară și
germană. o o o o o o o o

Direcțiunea.

La administrația ziarului

„Românul“

se primesc anunțuri cu pre-
țurile cele mai moderate

Nouă tipografie românească în Arad, strada Zrinyi Nr. 1a.

Tipografia „Concordia”

atelier tipografic al ziarului „ROMÂNUL” și al
foii populare a partidului, „POPORUL ROMÂN”

Anunță cu adânc respect onoratului public românesc în-
trarea sa în activitate, în serviciul cultural al neamului,
stând la dispoziția comitetului nostru național. :: ::

Provăzută cu aranjament tehnic modern, care
îi dă putința să execute lucrări alese și
o o artistice în ale tipografiei, o o

Tipografia „Concordia”

are afară de mașina mare, cu care se tipăresc
organele publicistice ale partidului nostru națio-
nal, încă două mașini, noi, apte pentru executarea
celor mai fine lucrări grafice :: :: :: ::

Tipărituri de bancă, tot soiul de tipărituri pentru birouri
avocațiale, invitații, anunțuri și orice fel de tipăritură se
execută solid, frumos și se computează cu prețuri moderate la

Tipografia „Concordia”

Roagă onoratul public românesc pentru binevoitorul sprijin.

Folosește Doamnă

„Crema Margit“ a lui Földes

ca fața să-ți fie curată, tineră și plăcută

„Crema-Margit“ este materia cea mai plăcută de înfrumusețare a doamnelor din elită și este cunoscută în toată lumea. Putere neîntrecută, stă în compunerea ei norocoasă, pielea o întinereste și rezultat favorabil se poate vedea în decurs de câteva ore.

Deoarece „Crema-Margit“ o imitează și falsifică, Vă rugăm a cere numai în cutii închise cu marca originală, pentru că numai pentru aceia își ia orice răspundere fabricantul.

„Crema-Margit“ e nesticăcioasă, nu conține untură, compoziție neamestecată, care în străinătate a produs mare senzație.

Prețul 1 cor. ◀ Săpun Margit 70 fil. ▶ Pudra Margit 1.20 cor.

FABRICA:

Laboratoriul lui Földes Kelemen

A R A D.

Andrássy Gábor mäsar

— Arad, str. Kasza Nr. 45. —

Aduc la cunoștința on. public, că în str. Kasza Nr. 45 am deschis atelier de mäsarit. Primesc totfelul de lucrări pentru zidiri și mobile în bransa mea, executându-le prompt și conștiințios. Comandele din provincie le execut prompt. Rugând binevoitorul sprijin al on. public, român

Cu toată stima:

Andrássy Gábor,

mäsar de mobilă și zidiri.

Au sosit cele mai frumoase și mai noi ghete de vară și toamnă.

Ghetele de bărbați și dame Salamander

cu renume mondial, se capătă în culoare galbenă și neagră cu 16 coroane 50 flori exclusiv la mine.

Weinberger János

prăvălie de ghete de rangul I-ii.

Arad, plața Andrássy Nr. 20.

Comandele din provincie se execută încă în aceeași zi.

26 (11)

Tobuze pentru țigarete
de fabrica

Bardou

care sunt mai bune și mai
plăcute, — se capătă la:

Librăria FRAȚII ROTH

Arad, Andrássy-ter. Vis-à-vis de Monumentul-sfânt.

Fiți atenți la firmă!

De astădată publicul — din cauza marelui aglomerării de mărfuri — va putea cumpăra ieftin. Spre orientare las să urmeze un scurt extras :

Cămăși tricot, căptușite cu pilsă dela	75	cr.	Cătrinte	dela	25	cr.
Pantaloni tricot, căptușiți cu pilsă	75	„	Jambiere pentru femei	„	75	„
Cămăși fine pentru bărbați	99	„	Ghete femeiești de iarnă	„	60	„
Cămăși fine bărbătești cu pieptul de mătase	120	„	Umbrele de mătase (ottoman, extrafine)	„	165	„
Gulere în toate formele	13	„	Bonete elegante	„	100	„
Manșete colorate sau alese	19	„	Galoși	„	125	„
Ismene fine	45	„	Mănuși de piele	„	90	„
Mănuși de piele	50	„	Corsete fine	„	48	„
Gramofoane	8	fl.	Geantă de mână pentru dame	„	25	„
Plăci duble, diametru 26 cm.	90	cr.	Trico pentru copii	„	30	„
Păpuși	275	„	Ciorapi (patent)	„	15	„
Ploiere de mătase pentru domni	170	„	Gaine de trico pentru fete	„	75	„
Ghete cu talpă dublă pentru domni	60	„	Imbrăcăminte de iarnă	„	120	„
Bretele	25	„	Hete cu șirete pentru copii	„	55	„
Cămăși de pânză fină pentru femei	55	„	Bretele pentru copii	„	04	„
Corsete brodate	81	„	Șapei tricotate pentru băieți	„	82	„
Cămeși tricotate pentru femei	50	„	Batiste pentru copii	„	04	„
Trico pentru femei	59	„	Mănuși împletite de iarnă	„	15	„
Ciorapi de iarnă femeiești	25	„	Jambiere pentru copii	„	35	„
Mănuși tricotate și căptușite pt. femei	20	„	Galoși pentru copii	„	90	„

Depozit de haine de iarnă pentru copii, jucării; cele mai frumoase obiecte dela 25 cr. — Geamantane de piele americană dela 65 cr. în sus. — Geamantane cu cute dela 225 cr. în sus. — Corfițe de peile de târg dela 30 cr. în sus. — Serviz pentru 6 persoane pentru vin, bere și rachiu dela 90 cr. în colo. — Fructiere cu 6 tălgerușe. dela 90 cr. incolo. — Afară de acestea vă stau la dispoziție cele mai frumoase obiecte ocazionale de argint china, cu prețuri fabuloase. — Depozit de jucărie și căruțe de păpușe. — Mare asortiment de cordoane de gumă cu cus. aur și mătase cca 50 cr. Plăci de gramofon în preț de 1 fl. — Mănuși, imitație de piele cu căptușală fină 35 cor. — Asortiment de boa și manșoane. — Pentru comoditatea publicului, am aranjat clinica de păpușe, în care se vindecă totfelul de păpușe și se pregătesc modele.

Toate se capătă în bazarul de concurență din edificiul teatrului, vis-à-vis de cei 13 martiri, a lui

REICH EL.